

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra anglistiky a amerikanistiky

**PŘEKLADATELSKÁ ANALÝZA KNIHY HENRYHO
MILLERA *THE TIME OF THE ASSASSINS: A STUDY OF
RIMBAUD* S DŮRAZEM NA PŘENOS
INTERTEXTUALITY**

(bakalářská práce)

**TRANSLATION ANALYSIS OF HENRY MILLER'S *THE
TIME OF THE ASSASSINS: A STUDY OF RIMBAUD*
WITH EMPHASIS ON TRANSFER OF
INTERTEXTUALITY**

(bachelor thesis)

Autor: **Jakub Marx**

Studijní obor: Anglická filologie

Vedoucí práce: **Mgr. Jitka Zehnalová, Ph.D.**

Olomouc 2013

Prohlá-uji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a uvedl úplný seznam citované a použité literatury.

V Olomouci dne 25. 4. 2013

í í í í í í í í í í í í í

Děkuji Mgr. Jitce Zehnalové, Ph.D. za odborné vedení práce, p řihodná nasmlouvání a za uřřite ně p ipomínky, které mi poskytla.

Poufíté zkratky

VT ó výchozí text (*The Time of the Assassins: A Study of Rimbaud*)

CT ó cílový text (vlastní p eklad)

VJ ó výchozí jazyk (angli tina)

CJ ó cílový jazyk (e-tina)

Ibid. ó tamtéfl

orig. ó originál

OBSAH

1	ÚVOD	6
2	KONTEXT: Autor VT	8
2.1	Henry Miller: život a dílo.....	8
2.2	eské příklady Millerových knih.....	9
2.3	Henry Miller: Autorský styl.....	9
2.4	<i>The Time of the Assassins</i> v kontextu Millerova díla.....	11
3	TEXT: Analýza VT ilustrovaná příklady z CT	13
3.1	Všeobecná charakteristika.....	13
3.1.1	Typ a funkce textu (stylové zařazení).....	13
3.1.2	Autorský zápis.....	14
3.1.3	Příjemce.....	14
3.1.4	Místo a čas.....	15
3.1.5	Médium a kód komunikace.....	16
3.1.6	Téma a obsah textu.....	16
3.2	Horizontální členění textu.....	18
3.3	Lexikální výrazové prostředky.....	18
3.3.1	Formální versus neformální lexikum.....	19
3.3.2	Archaismy a historismy.....	20
3.3.3	Cizí a přejatá slova.....	20
3.3.4	Obrazná pojmenování.....	21
3.3.5	Frazémy.....	22
3.3.6	Opakování slov a výřky.....	23
3.3.7	Synonyma.....	24
3.4	Morfosyntaktické výrazové prostředky.....	24
3.4.1	Struktura vět.....	24
3.4.2	Druhy vět.....	25
3.4.2.1	Věty tázací.....	25
3.4.2.2	Věty rozkazovací.....	26
3.4.2.3	Věty zvolací.....	26
3.4.3	Nominálnost VT.....	27
3.4.4	Gerundiální a infinitivní vazby.....	27
3.4.5	Trpný rod.....	28
3.4.6	Příznakový slovosled.....	29
3.4.6.1	Vytýkáčské konstrukce.....	29
3.4.6.2	Inverze.....	29

3.4.6.3	Disjunktivní p íslovce.....	30
3.5	Neverbální výrazové prost edky	30
3.6	Kulturní specifi nost	31
4	INTERTEXT: Analýza intertextuality VT a její p evod.....	33
4.1	Intertextualita jako pojem	33
4.1.1	Vymezení pojmu	33
4.1.1.1	Obecná definice	33
4.1.1.2	Funkce.....	34
4.1.1.3	Recepce.....	35
4.1.2	Typologie intertextuality.....	36
4.2	Intertextualita jako p ekladatelský problém	36
4.3	Intertextualita ve VT: Obecná analýza	37
4.3.1	Statistika.....	38
4.3.2	Metodika odhalování	38
4.3.3	Rozd lení podle zdroj pretext	39
4.3.3.1	Arthur Rimbaud.....	40
4.3.3.2	Bible.....	42
4.3.3.3	Rimbaudovi flivotopisci a komentáto í.....	42
4.3.3.4	Friedrich Nietzsche.....	43
4.3.3.5	Vincent van Gogh.....	43
4.3.3.6	Henry Miller.....	44
4.3.4	Název díla jako intertextualismus	44
4.4	P ekladatelský p ístup podle jednotlivých typ	45
4.4.1	Citace	46
4.4.1.1	Kvantita.....	46
4.4.1.2	Kvalita: chybné a transformované citace.....	47
4.4.1.3	Frekvence citací.....	48
4.4.1.4	Signalizace citací.....	48
4.4.1.5	Lidové frazémy	48
4.4.1.6	Funkce citací	49
4.4.2	Parafráze	50
4.4.3	Aluze	50
4.4.3.1	Onomastické aluze	51
4.4.3.2	Citátové aluze.....	52
4.4.3.3	Titulové aluze.....	53
4.4.3.4	Naráfkky na historické události.....	54
4.4.4	Imitace	54
4.5	Funkce intertextuality v Millerov autorském stylu	57
5	Záv r.....	59
6	Summary	63
7	Bibliografie	66
8	Anotace.....	70

1 ÚVOD

Cíl mé bakalářské práce je trojím: seznámit čtenáře s knihou Henryho Millera *The Time of the Assassins: A Study of Rimbaud*,¹ provést její překladatelskou analýzu (knihla dosud do češtiny přeložena nebyla) a detailně rozebrat bohatou intertextualitu díla, aby jeden z jeho významných rysů a zároveň zásadní překladatelský problém. To vše s ohledem na cílový text (dále CT), kterým je můj překlad a který je z poloviny hotov,² z poloviny v pracovní verzi.

Výchozí text (dále VT) je překladatelskou výzvou z mnoha důvodů: od pragmatických (dosud nepřeložené dílo významného autora; sásem rostoucí aktuálnost knihy) až po lingvistické (obtížná stylová a aditelnost, roznorodé lexikum, množství idiomatičkých frází nebo jistě zmíněná intertextualita, která se promítá i do samotného názvu díla. Vzhledem k rozsahu VT není práce pojata jako komentovaný překlad celé knihy, ale pouze jako překladatelská analýza zaměřující se podrobněji na jediný rys díla.

Práci jsem rozdělil do tří hlavních částí. V první části (KONTEXT) provedu analýzu obecných kontextových faktorů VT, čili představím autora VT a jeho přínos literatuře. Druhá část (TEXT) bude pak překladatelskou analýzou založenou na modifikované formě modelu, který uvádí Vrbová ve *Stylistice pro překladatele*.³ Uvedu kontextové faktory, které s ní souvisejí s VT, ale předeví budu analyzovat lexikální, morfosyntaktické i neverbální jazykové prostředky VT a zaměřím se i na jeho kulturní specifity. Tato analýza se bude soustřeďovat na aspekty VT, které jsou z překladatelského hlediska nejproblematickéjší, a ty budou doloženy na příkladech jejich řešení v CT.

V třetí části (INTERTEXT) se budu zabývat intertextualitou. Nejprve z teoretického hlediska, kdy se pokusím o vymezení termínu a jeho rozdělení na základní typy a zaměřím se i na pojetí intertextuality jakožto překladatelského problému. Poté provedu analýzu intertextuality VT, v je-

¹ Překládám jako *čas zabiják : Studie Rimbauda*.

² Viz CD příloha.

³ Viz VRBOVÁ, Alena. *Stylistika pro překladatele*. Praha: Karolinum, 1998, s. 9-11.

jímfi rámci p edlořím statistiku intertextualism ve VT a objasním metody jejich odhalování, a také intertextualismy rozd lím podle zdroj , z nichfi vycházejí. Následovat bude rozd lení intertextualism na jednotlivé typy (citace, parafráze, aluze, imitace) a ur ení funkce intertextuality ve VT i v celém Millerov díle. Analýza bude op t doloflena na relevantních p íkladech p ekladových e-ení jednotlivých problém .

Vzhledem k tomu, fe intertextualita je klí ovým termínem celé práce, budu ji stru n definovat jifl na tomto míst . Ufl **Popovi** napsal, fe šnesta í len sám text, ako objekt poznávacieho procesu, ale treba tu hned ís alej ku kontextu umeleckého diela, ⁴ ímfi na tuto problematiku implicitn narazil. **Fi-er** hovo í o šintertextovosti, o faktorech, š které íní poufítí textu závislým na znalosti jednoho nebo více d ív j-ích text ō. ⁵ Aby mohl p ekladatel tená i text adekvátn p etlumo it, musí šnalézt v-echny aluze, intertextualismy, narářky a fakta a správn ě jim porozum t. ⁶ VT klade v tomto ohledu na p ekladatele jisté nároky (nap . dlouhé imitace vyuffívající i jiných typ intertextualism nebo citace ve francouz-tin), které pramení p edev-ím z autorova velmi osobitého stylu.

Rád bych zd raznil fakt, fe pro potenciální vydání eského p ekladu *The Time of the Assassins* je p ístup k p evodu intertextuality jedním z klí ových faktor , které p ímo ovlivní recepci CT tená em. Chci se pokusit o návrh takového p ístupu, který by napomohl pochopení díla. P í e-ení díl-ích problém se pokusím dojít k obecným záv r m, které by mohly p evod intertextuality usnadnit, a v ideálním p ípad mne tyto záv ry dovedou k vytvo ení systematického modelu. Mým zám rem je dosáhnout srozumitelnosti CT a p esto zachovat autorský styl díla, jeho šmillerovost.

Vzhledem k í i analyzované problematiky do-lo k p esahu délky b řné bakalá šké práce.

⁴ POPOVI , Anton. *Teória umeleckého prekladu: aspekty textu a literárnej metakomunikácie*. 2. vyd. Bratislava: Tatran, 1975, s. 40.

⁵ FIŠER, Zbyn k. *P eklad jako kreativní proces: teorie a praxe funkcionalistického p ekládání*. Brno: Host, 2009, s. 53.

⁶ FIŠER 2009, s. 232.

2 KONTEXT: Autor VT

V této části uvedu kontextové faktory VT týkající se jeho autora Henryho Millera. Podám základní informace o životě a díle autora VT, pokusím se o charakterizaci jeho autorského stylu a zařadím VT do kontextu jeho díla. Zmíním i česká vydání Millerových knih.

2.1 Henry Miller: život a dílo

Autorem VT, tedy knihy *The Time of the Assassins: A Study of Rimbaud*, je **Henry Miller** (1891-1980), rozporuplný americký autor, který má zaryté odpůrce i bezmezně obdivovatele.

Miller byl rodilým Newyorčanem a v tomto směru také filiafem do konce dvacátých let, kdy pochopil, že v Americe by své umlecké aspirace nikdy nenaplnil a po své cestě do Evropy nakonec zakotvil v Paříži. Svým životním stylem se vysmíval americkému snu (vystídal desítky zaměstnání), takže svobodný se mohl cítit právě na evropské půdě, kde také našel svůj autorský hlas. Bylo mu jasné, kdyby vyšla jeho první kniha *Obratník Raka* (1934), která byla v anglicky mluvícím světě špro obscennostě zakázána. Následovalo *erné jaro* (1936) a *Obratník Kozorožka* (1939), na efse blížíící se válkou začalo být ve Francii horko a Miller se vydal na několikaměsíční cestu po ecku. O této cestě napsal po návratu do USA knihu *Kolos z Maroussi* (1941), která se v mnoha ohledech lišila od předchozích děl. Ze svého návratu šdomě Miller nijak naděný nebyl a vlastně mohutně kritizoval, jak je vidět například na knize *Klimatizovaná noční mra* (1945), napsané po roční cestě po Spojených státech, kterou podnikl s malířem Abe Rattnerem. V těmto dalším životě strávil v Big Suru v Kalifornii, v místě, které svůj poklid ztratilo až v 60. letech, kdy konečně mohly v USA vyjít jeho dosud zakázané knihy a Miller se tak na stará kolena proslavil a zbohatnul. V Big Suru vznikla například autobiografická trilogie *Rfové ukřfování* (*Sexus, Plexus, Nexus*; 1949, 1953, 1960) nebo *Big Sur a poměry Hieronyma Bosche* (1957). Napsal také množství kratších děl (šesejťů), mezi něž lze zařadit právě i *The Time of the Assassins* (1946; 1956). Knihou vyšly i Millerovy dopisy.

2.2 České překlady Millerových knih

Naprostá většina Millerova díla byla do češtiny již přeložena. Český jazyk byl dokonce prvním jazykem, ve kterém vůbec překlady nějakého Millerova díla vyšly – mám na mysli Paličku překlady *Obratníku Raka* z roku 1938, kde je ještě slovo *šcuntō* překládáno jako *šklínō*. Za komunismu vyšla jen ta která autorova kratší díla nebo úryvky těchto děl, povětšinou v samizdatu nebo časopisecky, jak tomu bylo u Millerovy kratší, ale významné prózy *Úsměv pod provazovým flebákem* (1963). Ostatní české překlady se objevily až po roce 1989 – *Obratník Raka* byl přeložen ještě dvakrát (1991; 2006) a vyšla i ostatní v předchozí kapitole zmíněná díla. Zatím posledním pokusem byl výběr kratších děl nazvaný *Eseje* (2011).

Kromě *The Time of the Assassins* nebyly do češtiny přeloženy neúspěšné Millerovy prvotiny (*Moloch*, *Crazy Cock*), množství kratších děl a téměř žádné dopisy.

2.3 Henry Miller: Autorský styl

Stavebních kamení, které vytváří Millerův styl, je značné množství. V řadě z jeho knih se nevyskytují všechny, takže některá jeho díla se navzájem diametrálně liší. Mezi tyto kameny patří autobiografičnost, humorné příběhy, sociální kritiku, volné surrealistické asociace i filosofické úvahy. Z jeho knih je občas možné cítit zaujetí okultními a východními naukami, avšak nad vším si udržuje zdravý nadhled a vybírá si jen určité jednotlivosti, které ho zajímají. Vždy je u něj přítomná silná sebereflexe a konfese, přičemž v první osobě a setkáme se u něj s několikastránkovými dialogy, které jsou ve skutečnosti spíše monologické povahy. V rámci americké literatury jej lze označit za pokračovatele transcendentalistické a whitmanovské tradice,⁷ svým osudem literárního psance připomíná Petronia, Villona a Balzaca.⁸ Ovlivnili jej mimo jiné Dostojevskij, Nietzsche, Spengler a D. H. Lawrence. Podvědomě i v domě se snaží nalézt pravdu i za cenu antiliterárního psaní, je upřímný a přesto šnetydat sebezmýšlivostí.⁹

⁷ WICKES, George. *Henry Miller*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1966, s. 8.

⁸ WICKES 1966, s. 12.

⁹ JONGOVÁ, Erica. *Démon zblázka: Biografie Henryho Millera*. Olomouc: Votobia, 1994, s. 46.

Mnohdy je plný bombastu a patosu, opakuje se a nadmíru zobecňuje. Miller zůstává apokalyptu, avšak nedává se strhnout chmurností a šradostností, zatímco svět se hroutí.¹⁰ Nepokouší se svět spasit, pouze popisuje jeho stav.

Mezi knihy, kterými se Miller proslavil nejvíce, patří *Obratníky*, *Sexus* i *Tiché dny v Clichy*, díla známá pro svou sexuální otevřenost. V nich nacházíme to nejlepší i nejhorší z Millera, například v *Obratnících* není žádná znatelná dlouhá linie, historky většinou jsou zde chaoticky prokládány úvahami nebo surrealistickými pasážemi, které jsou více hudebními obrazy než literaturou. Co zde vytváří souvislost mezi jednotlivými pasážemi a způsobuje výraznou důležitost, je vypravěčova autentičnost a přesvědčivost, humor i hloubka myšlenek. I Millerovy nejautobiografičtější knihy jsou plné fikce a přehánění, ale přestože je zde dosahováno jakési hlubší pravdy, a tudíž na pravdivosti prostředků sloužících k jejímu dosažení mu nakonec nezáleží. Chaotičnost Millerova stylu lze snad pochopit z faktu, že jeho špráva důležitost není v tom, že byl prokopíkem svobodného projevu, ale že byl exhibicionistou duše; tkví v triumfu jednotlivce nad chaosem, kterého on paradoxně dosáhne tím, že se s chaosem spojí.¹¹

Další část jeho díla je spíše cestopisné povahy. Mezi takové knihy patří například *Kolos z Maroussi* nebo *Klimatizovaná noční můra*, v nichž jsou hlavní slovkou úvahy a spirituální hledání, méně pak surrealistické pasáže i humorné příhody, výjimečně vulgarismy a fládné sexuální scény. Samotný Miller si přál být znám daleko spíše pro *Kolos* než pro *Obratníky*.

Kromě výše zmíněných šromanových knih napsal Miller několik stědně dlouhých děl, z nichž za zmínku stojí *Svět sexu* (1940), kniha na přomezí eseje a životopisné povídky, ve které Miller komentuje vlastní tvorbu, dále *Úsměv pod provazovým flebilkem* (1948), alegorický příběh o klaunovi výjimečně psaný ve třetí osobě, který se vymyká většině ostatním Millerovým knihám, a konečně *The Time of the Assassins*.

¹⁰ V orig.: He dances with glee as the world goes to pieces. © WICKES 1966, s. 9.

¹¹ V orig.: Miller's true importance is not as a pioneer of free expression but as an exhibitionist of the soul, and lies in the triumph of one man over chaos that is achieved in an ironic collusion with chaos. © ERICKSON, Steve. Henry Miller: Exhibitionist of the Soul. In *Conjunctions* 29, podzim 1997 (cit. 15. března 2013). Dostupné z <<http://www.conjunctions.com/archives/c29-se.htm>>.

Miller vyprodukoval i tucty stránek špatného psaní a především v pozdějších dílech se projevuje jeho šklon k nabubřelosti, neschopnost podepřít argument, zjednodušující generalizace a volné sdružování názorů.¹² V *Knize pátel* (1976), kterou napsal ve více než osmdesáti letech, je navíc znát značný sklon k sentimentalitě.

Millerovy knihy lze tedy dle různých hledisek. Například na díla šobscénní, která byla zakázána, a na ta, kde není o sexu ani zmínky. Nebo na knihy spíše kritické, knihy tónu sříravého, jeř lze považovat za parodie, a na knihy vzdávající hold, knihy tónu oslavného, které mají spíše vlastnosti pastiše.

2.4 *The Time of the Assassins* v kontextu Millerova díla

The Time of the Assassins patří k Millerovým knihám, které je třeba odlišit od *Obratník* nebo *Růžového ukřivení*, jelikož není tolik autobiografická, nenalezneme v ní surrealistické pasáže a především je, ač na pár slov, prostě obscenit a vulgarism. S *Obratníky* ji možná pojí prorocký, apokalyptický hlas, avšak nenalezneme zde řádné lechtivé historky i dlouhé dialogy. Svým duchem se kniha blíží Millerovým esejím, je v ní více úvah a více citátů než v Millerových řrománech. Miller napsal eseje o mnoha rozličných osobnostech, o Sherwoodu Andersonovi, Balzacovi, Cendrarsovi, Joyceovi, Lautréamontovi, Proustovi, Thoreauovi, Brassaiovi, Buñuelovi nebo o Machatém, ale o řádně nenapsal celou knihu (pomineme-li *The World of Lawrence*, který však nebyl nikdy dokončen).

Umělcovo místo ve světě Miller sice zkoumá i v *Klimatizované noční mše*, v *The Time of the Assassins* jde však více do hloubky, což je dáno uřtím, ře hlavním tématem knihy je Rimbaud, tvůrčí bytost *par excellence*. Když si pověimněme, jak hluboce se zde zamýřlí nad posláním umělce, vidíme p římý rozpor s řýsměchem v *Obratníku Raka*. Apokalyptické pasáže jsou zde temnější a méně řrozřtaněné než v *Obratníku* z řasného řvodu: ve 30. letech Miller jeřt neviděl, řeho je lidstvo opravdu schopno, zatímco v druhé polovině 40. let, kdy psal *The Time of the Assassins*, uřl bylo po 2.

¹² V orig.: the tendency to harangue, the inability to sustain an argument, the facile generalization, and the free association of opinions. ř WICKES 1966, s. 32.

světové válce a svět vstoupil do atomového věku, což je v knize bohat
reflektováno.

3 TEXT: Analýza VT ilustrovaná příklady z CT

V předchozí části byla řečeno o autorovi VT coby o nejvýznamnějším a také nejobecnějším mimotextovém faktoru díla. Na následujících stranách provedu analýzu ostatních kontextových, ale hlavně textových faktorů VT, to celé za použití modelu, který předkládá Vrbová ve *Stylistice pro překladaatele*.¹³ Model jsem modifikoval pro potřeby této práce. Nejde však o komplexní analýzu, o intertextualitu, jednom z nejvýraznějších jevů VT, pojednává zvlášť část následující.

Analýza VT je provedena s ohledem na potřeby pro mluvu jazyka překladaatele. Přílohou slovníku této kapitoly jsou tedy příklady z CT, mé návrhy překladeckých řešení relevantních aspektů díla. CT není dosud dokončen, jeho první část se nachází na přiloženém CD, jak bylo řečeno v úvodu.

Přílohou překladaatele detailních problémů, které uvedu na následujících stranách, nezapomenu, že šlo o překladaatelskou jednotkou je celý text,¹⁴ že jen tak mluva překladaatele splnit podmínku, šlo o funkci originálu, aby ho reprezentoval.¹⁵

3.1 Všeobecná charakteristika

Na úvod zmíním okolnosti vzniku VT, které jsou pro správné pochopení následujících stránek nezbytné:

Henry Miller se roku 1943 rozhodl přeložit do angličtiny Rimbaudovu *Sezónu v peklu*, ale tento projekt nedokončil a místo toho básníkovi napsal dvě dlouhé eseje, které byly publikovány dohromady pod názvem *The Time of the Assassins: A Study of Rimbaud* roku 1946. O deset let později přeložil přeložku, přeložil poadí dvou přeložkových esejí a dílo vyšlo znovu, a to v podobě, v jaké je známe dnes.

3.1.1 Typ a funkce textu (stylové zařazení)

Jak bylo řečeno, VT je vlastně dlouhá esej o dvou částech a patří k méně známým Millerovým dílům. V předním přeložku nejde o esej akade-

¹³ Viz VRBOVÁ 1998, s. 9-11.

¹⁴ VILIKOVSKÝ, Ján. *Překlad jako tvorba*. Praha: Ivo Flešný, 2002, s. 35.

¹⁵ POPOVI 1975, s. 33.

mickou, i když má své místo, ale se jí blíží víc než ostatní autorovy knihy, především díky bohaté intertextualitě, srovnávání a úvahám.

Esej je volnějším, osobitým stylovým typem,¹⁶ vyznačuje se symbiózou prvků stylu odborného a uměleckého se souborem vyjadřovacích prostředků výrazně uměleckých,¹⁷ jeho funkce je estetická a zároveň odborná.¹⁸ Jde o styl silně poznaný subjektem autora,¹⁹ a i VT se nachází především v subjektivní sféře krásy a emocí (autobiografie, konfese, narace), i když objektivní prvky (informace, komparace) mu rozhodně chybět nemohou.

3.1.2 Autorský záměr

Z podnázvu VT (*A Study of Rimbaud*) se může zdát, že Miller chce svým dílem přispět k literární kritice, která se zabývá Rimbaudem a vykládá jeho život i dílo a snaží se odhalit nové myšlenky a souvislosti, avšak Miller zde více hovoří o Rimbaudově vlivu na jeho vlastní osobu, nesourodě komentuje jeho život a dílo a nachází podobnosti se sebou samým.²⁰ Rimbaud není cílem knihy, ale pouze prostředek k dalšímu Millerovu sebehledání. Například první část knihy je čistě srovnávací a více autobiografická než biografická. Až v druhé části se Miller více věnuje osobitě interpretaci Rimbaudova díla a poukazuje na jeho velikost, celkově je však kniha dalším článkem určitého nadzáměru, životního plánu, ve kterém jde o švytvení vlastní identity pomocí psaní.²¹ Je zde ale něco nového: snad zvládnuté Millerovy knihy nedýchá tak silná snaha přimět čtenáře, aby si uvědomil rizika a zranitelnost nadcházejícího věku, jehož symbolem je atomová bomba.

3.1.3 Přijemce

Z VT je znát, že autor s přijemcem počítá, že své dílo napsal s vědomím toho, že bude čteno. Autor se snaží čtenáře upoutat (text je místy psán vyprávěcí formou), často jej oslovuje a zapojuje do komunikace. Očekává od něj však určité v domosti, určité kulturní zázemí, o čemž je množství od-

¹⁶ ECHOVÁ, Marie a kol. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003, s. 41.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ ECHOVÁ 2003, s. 61.

¹⁹ POPOVIČ, Anton. *Originál-překlad: Interpretativní terminologie*. Bratislava: Tatran, 1983, s. 82.

²⁰ WICKES 1966, s. 41-2.

²¹ V orig.: the creation of self-identity through writing. viz BLINDER, Caroline. *A Self-Made Surrealist: Ideology and Aesthetics in the Work of Henry Miller*. Rochester: Camden House, 2000, s. 143.

kaz , jejichž odhalení a pochopení nám pomůže porozumět myšlenkovým pochodům a záměru autora. Miller patří mezi milovníky a šlechtitele slov, takže si ve svých dílech libuje v používání cizích i málo frekventovaných slov, jejichž význam je mnohdy jen těžko dohledatelný. Z hlediska autora jde spíše o hru než o uvědomlé kladení zvýšených nároků na znalosti čtenáře a překladatel tak musí rozhodnout, do jaké míry ponechá text implicitní a jak bude spoléhat na presupozice příjemce.²² U četby Millera jistě širší informovanost o cizí kultuře²³ předpokládáme, a na druhou stranu zrovna u něj hlavní myšlenku pochopíme, aniž bychom rozuměli v-ěm jednotlivostem v textu.

Další záležitostí je aktuálnost díla, v níž problém nevidím; specifických dobových reálií ve VT není mnoho, text se pohybuje spíše na abstraktní rovině úvah, které mají platnost dodnes. Překladatel tedy musí zvýšit pozornost snad jen při volbě lexika jako takového, vzhledem k současně čtenáři širšímu plně respektování výrazové návyky, normy a konvence svého příjemce.²⁴ Dílo je přeci jen skoro sedmdesát let staré a mnohá tehdy neutrální slova mají dnes spíše humorné konotace a jsou více či méně zastaralá.

3.1.4 Místo a čas

Čas vzniku VT je významným faktorem při jeho percepci. Miller knihu napsal roku 1946, tedy bezprostředně po druhé světové válce a po svržení atomové bomby, která se stává jedním z klíčových motivů VT. Ufí samotný titul vystihuje autor v postoj k nadcházející (pro nás současně) době, který v textu zpodobňuje a rozvíjí. Aspekty doby se vyskytují obvykle velmi detailně, ale počet jejich není mnoho, jelikož ve VT se setkáváme obecně více s idejemi než s fakty, a tyto ideje neztratily nic ze své aktuálnosti, právě naopak. Mimo jiné můžeme zkoumat, které Millerovy vize se vyplnily a které (zatím) ne. Miller se však neobrací pouze k budoucnosti, pod drobnohled si klade i devatenácté století, dobu Rimbaudovu.

²² KNITTLOVÁ, Dagmar a kol. *Překlad a překládání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2010, s. 28.

²³ LEVÝ, Jiří. *Umění překlada*. 4., upr. vyd. Praha: Apostrof, 2012, s. 91.

²⁴ POPOVI 1975, s. 136.

Místem vzniku VT jsou Spojené státy americké, což je nutné si uvědomit při Millerových autobiografických zmínkách, avšak v této otázce a výše Millerova pohledu naznačuje, že oním místem je spíše Švýt, nebo především západní Švýt, což je pojem, jehož konotace se v prahu asu m ní v souladu s Millerovými odpovědi.

Metafyzická mimoasoprostorovost je zde tedy v kontrastu s životem v narytlené americké supervelmoci a poválečným rozdělením světa v druhé polovině čtyřicátých let dvacátého století.

3.1.5 Médium a kód komunikace

Akoli je VT psaným textem, autor často navozuje dojem mluvené řeči, používá hovorové prvky:

(1)

VT: Here everything is of equal value and therefore of no value. Do you want me to whistle? Do you want a *danse du ventre*? Okay! Anything you wish. Just name it!²⁵

CT: Vše tu má stejnou a tudíž řádnou hodnotu. Chcete, abych zapískal? Mám předvést břišní tanec? Klidně! Pějte si cokoli. Stačí říct!

Vzhledem k tomu, že stylově se VT nejvíce blíží eseji, přímá řeč je vzácná, dialogy řádné. VT je psán v první osobě, avšak vždy nepromlouvá sám vypravěč, tedy Miller, nkolikrát skrze nevlastní přímou řeč imituje Rimbauda, a tená si tak na stídání dvou různých prvních osob musí dát pozor.

Spřijemcem autor komunikuje často, ve VT nacházíme množství otázek, z nichž některé jsou řečnické, a na jiné si autor vzápětí sám odpovídá. Nevyhýbá se ani kritickému tónu a imperativu.

3.1.6 Téma a obsah textu

Uvážíme-li, že VT se skládá ze dvou převodních samostatných esejí, bude lepší promluvit o tématech těchto částí zvlášť a přibližné prvky zmínit během toho.

²⁵ MILLER, Henry. *The Time of the Assassins: A Study of Rimbaud*. New York: New Directions, 1962, s. 134.

První část (*Analogies, Affinities, Correspondences and Repercussions ó Podobnosti, p íbuznosti, shody a následky*) je více autobiografická a Miller v ní srovnává aspekty svého života s životem Rimbaudovým. Vysvětluje, jak se o Rimbaudovi dozvěděl a jak se jeho vztah k němu změnil. Hovoří o život samotného básníka, avšak ne nijak systematicky, vyúsťává jen určitých prvků. Naráží i na aktuální situaci ve světě, prohlásí, že s příchodem atomové energie jsme ztratili druh jeden k druhému. Dále srovnává devatenácté století s dvacátým. Také se zamýšlí nad sociální rolí umělce, respektive básníka, která pozbývá důležitosti, stejně jako celý kulturní. Mluví o neschopnosti komunikovat, o symbolech a nerozumitelné esenci souasných básníků. Ty srovnává s Rimbaudem, který je na rozdíl od nich skutečně šmoderní. V závěru nám podává obsáhlou definici génia a básníka porovnává ke Stvořiteli.

Druhá část (*When Do Angels Cease to Resemble Themselves? ó Kdy se and lé p estávají podobat sobě samým?*) se tváří více jako akademický text, jako studie či esej. Například intertextuálně je podstatně bohatší než první část. Úryvky z Rimbaudova díla autor srovnává s básnickým životem, nachází tak propojenost života s uměním. Vysvětluje, proč si Rimbaud cení nad ostatní spisovatele, srovnává jeho lidskost s Kristovou. Opět hovoří o devatenáctém století a především o osobnostech, o šdémonických postavách,²⁶ které v tomto století fluly. Vrací se k některým tématům z první části a rozvíjí je (poslání a role básníka, úpadek komunikace, umělec vs. Stvořitel). Z Rimbaudova života vybírá prvky mládí a nevinnosti a mnohokrát uvádí akt, kterým se Rimbaud zekl svého poslání a své mládí tak dobrovolně ukončil. Například Shapiro toto považuje za hlavní téma knihy, když tvrdí, že Miller v ní špojdnává o duševní sebevraždě mládeže moderní doby.²⁷ V oslavném a patetickém závěru autor mluví o veprostupujícím Rimbaudově duchu a přejí mu věčný klid a mír.

Autor knihu končí sedmistránkovou CODOU, ve které nás zahrnuje fakty o devatenáctém století (především o literatuře z té epochy ó sáhodlouhé výtydli autor) a Rimbauda tak pevně zasazuje do kontextu doby.

²⁶ V orig.: demonic figures. ó MILLER 1962, s. 112.

²⁷ V orig.: Miller discourses on the spiritual suicide of modern youth. ó SHAPIRO, Karl. šThe Greatest Living Author.š Úvod k MILLER, Henry. *Tropic of Cancer*. New York: Grove Press, 1961, s. xxv.

Samotný konec knihy je výhrfný a temný ó Miller pí-e o 20. století a o hrozbách tohoto v ku, kdy morální krize století p edcházejícího byla údajn nahrazena úpadkem du-evním.

Za poznámku stojí i jedno téma, kterému se VT *nev* nuje. P estofle je Miller považován za jednoho z osvoboditel a detabuizátor literatury, n která témata pro n j z ejm tabu jsou. Mám na mysli -iroce diskutovanou Rimbaudovu homosexualitu, o které ve VT nepadne jediná zmínka, nena- cházíme jediný náznak. Nev ím, fle by tak Miller inil nev dom , protofle i knihy, které o Rimbaudovi sám etl, se tímto problémem zabývají, takfle o n m musel dob e v d t. A tená sám posoudí, nakolik je tato kapka puri- tánství významná.

3.2 Horizontální len ní textu

VT se d lí na p edmluvu, dv hlavní ásti a záv r (v originále *CODA*, cofl ponechávám i v CT). Jsou tu i poznámky pod árou, vřdy autorovy. VT sestává z více í mén ucelených úvah, z nichfl mnohé obsahují svá typická klí ová slova, která se nalézají v pr b hu celé knihy, jak se autor k jednotli- vým témat m vrací a odkazuje na n . Pro Millera je typická gradace, které dosahuje pomocí vzletných zvolání, opakování klí ových slov a pomocí intertextualism , jimifl je text hojn protkán. Vztahy mezi informacemi se díky intertextualit dostávají i mimo plochu samotného textu.²⁸

3.3 Lexikální výrazové prost edky

Za obtífnou stylovou za aditelnost VT vd íme do zna né míry boha- tosti a mnohovrstevnatosti lexika. VT obsahuje -íroké spektrum výraz od ryze formálních afl po ty neformální, od archaických afl po módní slova p ejetá, mnofství obrazných pojmenování a frazém , klí ová slova opaku- jící se i obm ující se (tím vznikají synonymické ády). V následujících podkapitolách provedu rozbor lexikální roviny VT, který bude ilustrován na konkrétních p íkladech z VT i CT.

²⁸ ECHOVÁ 2003, s. 86.

3.3.1 Formální versus neformální lexikum

Ve VT se setkáváme s výrazy formálními i neformálními, vedle knižních výrazů tu leží slova hovorová a slangová, výjimečně i vulgarismy.

Miller se nevyhýbá ani odborným termínům z nejrozličnějších odvětví – například z lékařství, biologie, astronomie, náboženství, vojenství nebo historie. Pro příklad mnohých takových termínů je nutné použít exotismus: *amniotic* o *amniotický*, *Apocatastasis* o *apokatastáza*, *asymptotic* o *asymptotický*.

Formální výrazy a fráze vlastně ospravedlují podnázev VT, v němž je slovo *studie*. I v ryzě odborných textech nalézáme fráze typu:

(2)

VT: a) *here I should like to amplify a point I touched on earlier*²⁹

b) *one is inclined to reply in the affirmative*³⁰

c) *in the light of these reflections*³¹

CT: a) *zde bych rád rozvedl problém, o kterém jsem se již zmínil*

b) *lov k se přikloní ke kladné odpovědi*

c) *na základě toho úvah*

Některé formální výrazy patří již mezi zastaralé, a pokud se užívají, tak snad jen v právnických textech (např. *henceforth* o *od nynějška*, *thereafter* o *následně*, *carpal* o *tlakavý*). Další množství výrazů se používá, ale jen v určitých vědních odvětvích (medicína: *inflammation* o *zánět*, *dysentery* o *úplavice*, *cadaver* o *mrtvola*, *ulcer* o *vřed*; teologie: *limbo* o *předpekli*, *parable* o *podobnost*, *eschatological* o *eschatologický*, *Principalities* o *sedmý andělský svět*; biologie: *gestation* o *nitroděložní vývoj*, *chrysalis* o *kukla*).

Co se týče neformálních výrazů, tak jejich spektrum je také velmi rozmanité a nacházíme slova hovorová (*sissy* o *slepinka*, *drivel* o *fvásta*), slangová (*bughouse* o *blázinec*), hanlivá (*Japs* o *Japonci*) i vulgární (*fuck you* o *seru na tebe*, *bugger up* o *podlat*, *shut your trap* o *sklapněte*).

²⁹ MILLER 1962, s. 57.

³⁰ MILLER 1962, s. 44.

³¹ MILLER 1962, s. 117.

Díky této pestrosti ve VT proti eufemism m (*expire ó skonat*) stojí dysfemismy (*croak ó pojít*), proti slov m nocionálním (*write ó napsat*) slova expresivní (*dash off ó hodit na papír*). Podle osy šhovorovost ó neutralnost ó kniflnost³² lze lexikum knihy rozd lit rovnom rn , velký po et formálních slov je vyváfen krom hovorových výraz i mnohými frazémy.

3.3.2 *Archaismy a historismy*

VT obsahuje i nevelký po et zastaralých výraz , které se v-ak n kdy vyskytují v rámci citát a nejsou tak vfdy Millerovým zám rem. Setkáváme se nap íklad se starými formami minulého i p ítomného asu n kterých sloves (*spake ó pravil, doth ó koná*), s kniflními verzemi n kterých p íslovc (*whence ó odkud, whither ó kam*), s frázemi, jeff mají biblické konotace (*know ye ó v zte*), nebo se zastaralými výrazy, které asem ve VJ získaly konotace komické (*stripling ó mládenec, steed ó o*).

Vý-e uvedené p íklady lze v-echny za adit mezi archaismy. Ve VT v-ak najdeme i n kolik historism , výraz , které ozna ují n jakou jifl zaniklou skute nost.³³ Mohou to být slova týkající se antického ecka (*ostracism ó ostrakizace, paeon ó paján*), ale i slova, která se historismy stala teprve nedávno (*franc ó frank*).³⁴

3.3.3 *Cizí a p ejatá slova*

Z cizích slov ve VT tvo í naprostou v t-ínu výrazy francouzské, cofl je vzhledem k Millerovu dlouhodobému pobytu v Pa íffí a k tématu textu zcela logické. VT se v tomto podobá jiným Millerovým knihám (*Obratník Raka*) a esejím. Cizojazy né výrazy jsou psány klasicky kurzívou, cofl ponecháváme i v eské verzi a jejich p eklad uvádím v poznámce pod árou.³⁵ Poznámky pod árou jsou za prvé prakti t j-í nefl glosá na konci knihy³⁶ a zároveň vzhledem k nikterak extrémnímu po tu cizích výraz nejsou p e-

³² ECHOVÁ 2003, s. 97.

³³ ECHOVÁ 2003, s. 139.

³⁴ Francie je ílenem eurozóny od roku 2002 a šfrankō se tak ádí po bok zastaralé francouzské mince šsouō.

³⁵ Kurzívu samoz ejm ru-ím, p ekládám-li výraz p ímo v textu bez ponechání p vodního cizího slova.

³⁶ Ten najdeme nap íklad v *Obratníku Raka* ve vydání z roku 1991.

hnan ru-ivé, a za druhé je obsahují i nejnov j-í p eklady Millera do e-
tiny.³⁷

P i p ekladu cizích slov v textu je t eba mít na pam ti p edev-ím stu-
pe jejich ustálenosti v obou jazycích, a také jejich význam v individuálním
stylu autora. Francouzské výrazy u Millera jsou jednak odrazem doby (ve
20. a 30. letech byla Pa ífl plná amerických um lc a bohém), ale hlavn
vycházejí z jeho vlastní dlouholeté zku-enosti s tímto jazykem. V CT je tedy
obvykle ponechávám a jejich p eklad uvádím pod árou, pokud nejde o
notoricky známé fráze typu *par excellence*. Slova z ostatních jazyk jsou
n kdy p iblifn stejn známá v obou jazycích (latinské výrazy *moneo* i *ad
nauseam* nebo sanskrtský výraz *samadhi* známý buddhist m), jindy v-ak
narazíme na slovo u nás neznámé, nezakotvené, které ov-em v podrobn j-
-ím anglickém slovníku najdeme, a to v jeho originální, nezmn né podob .
Pak platí, fle šcizí jazyk, b flný v prost edí, pro n fl bylo dílo p vodn ur e-
no, stává se pro eského tená e nesrozumitelným, a proto jej není možno
zachovat, ³⁸ a je nutno výraz p ímo p elofit a tedy i zbavit kurzívy, ímfl se
ztrácí ozvlá-tn ní textu cizím slovem. Ve VT je to p ípad n meckého *verbo-
ten* (zakázaný) nebo hebrejského *mamser*³⁹ (dít *nemanflelského p vodu*,
tedy *bastard*).

3.3.4 *Obrazná pojmenování*

VT obsahuje i r zné druhy obrazných pojmenování. Jednak p ímá
obrazná pojmenování, kam adíme originální Millerova p irovnání (viz
p íklad 3), tak nep ímá, kam pat í jeho téfl nápadité metafory a metonymie.

(3)

VT: He was as incongruous as a Viking would have been in the court of
Louis XIV.⁴⁰

CT: Zapadal asi tak, jako by se Viking hodil na dv r Ludvíka XIV.

³⁷ Viz *Eseje* (2011), které se navíc VT flánrov blíflí.

³⁸ LEVÝ 2012, s. 116.

³⁹ Více známo ve form *mamzer*.

⁴⁰ MILLER 1962, s. 154.

Pro Millera je vysoká metaforická nosnost příznačná, jeho metafory jsou šjakoby umocněné barevně, přerůstají z reality do abstrakce, takže je plná dynamiky a skrytého významu.⁴¹ Uvádím dva krátké příklady z VT:

(4)

VT: a) We of the fixed stars have rejected the message of the wanderers in the sky.⁴²

b) They are the rare birds of the spirit, birds of passage who flit from sun to sun.⁴³

CT: a) My, obyvatelé stálic, jsme odmítli poselství nebeských tuláků.

b) Jsou vzácnými ptáky ducha, tařnými ptáky, co kmitají od slunce ke slunci.

V první metafoře Miller hovoří o nevyslyšení básnickových proroctví, v druhé pak o Rimbaudových šzlatých ptáčích, motivu z šOpilého korábu.⁴⁴

3.3.5 Frazémy

Opravdu bohatý je VT na frazémy, a to jak na frázová slovesa (*coop oneself up ó za-ít se, harp on ó omílat*), tak na idiomy (*give up the ghost ó vypustit du-i, the life of Reilly ó bezstarostný řívot*), ze kterých občas vznikají celé řetězce. V takových případech nelze vřdy idiomatičnost zcela zachovat, jindy však řetězina sama nabídne tematicky sladněné frazémy, které výrazně podpoří kohezi CT:

(5)

VT: He would have kept something up his sleeve **for a rainy day**, so to speak. He would not have **shot his bolt**.⁴⁵

CT: Měl by v rukávu schované nějaké to eso **na hor-í asy**, abych tak ekl. **Nevynesl by v-echny trumfy**.

⁴¹ N. MEC, Jiří VÁLEK, Jan. šHenry Miller. ě In MILLER, Henry. *Úsm v pod provazovým řeb říkem*. Olomouc: Votobia, 1996, s. 106.

⁴² MILLER 1962, s. 54.

⁴³ MILLER 1962, s. 73.

⁴⁴ APEK, Karel. *Francouzská poezie nové doby*. 9. vyd. Praha: ěskoslovenský spisovatel 1, 1964, s. 48.

⁴⁵ MILLER 1962, s. 28.

Logickou podmínku, že frazémy se překládají jako lexikální jednotky,⁴⁶ je možné poruřit snad jen mimořádně, když je nerozpoznáme při jejich VT.

3.3.6 Opakování slov a výřky

Jedním z použitých stylistických prostředků VT je i opakování slov, které by však v češtině neznalo přirození. Místo po kvantitě je tedy nutné sáhnout po kvalitě slov a použít prostředky morfologické:

(6)

VT: You keep **moving, moving, moving** all the time. In your back you feel the cold muzzle of a revolver, bidding you to move **faster, faster, faster.**⁴⁷

CT: **Ani na zlomek okamžiku se nezastavujete.** Na zádech cítíte chladnou hlavu revolveru, která vás pobízí, abyste **–li rychleji, stále rychleji.**

Do této podkapitoly řadím i výřky, neboť v nich jde také o hromadění slov, a koli slov různých a navíc se tak děje ve větě i v rámci jednoho slova. Pro Millera je tento prvek typický. Nepoužívá výřky totiž pouze jako prostředek estetický (viz příklad 7), ale i k přenosu velkého množství strohých informací, takže výřky pak mají povahu prostého seznamu. Tak se děje v závěru VT v COD, kde ve třech výřech leží jména desítek autorů devatenáctého století a jejich děl.

(7)

VT: The wanderings, the changes of occupation, the vicissitudes, the frustrations and humiliations, the cloud of unknowingness which surrounded them,⁴⁸

CT: Toulky, změny zaměstnání, zvraty osudu, nezdary a ponížení, oblak neznáma, který je zahalil,⁴⁸

⁴⁶ LEVÝ 2012, s. 118.

⁴⁷ MILLER 1962, s. 23–4.

⁴⁸ MILLER 1962, s. 60.

3.3.7 Synonyma

Každé téma VT má svá klíčová slova nebo spíše klíčové motivy, ke kterým se autor vyjadřuje za pomoci celých synonymických řad a tak vznikají určitá sémantická pole. Jako příklad o utrpení, používá výrazy jako *torment(s)*, *suffering(s)*, *trials*, *ordeal*, *tribulations*, *affliction*, *hardships*, *martyrdom*, *torture*, *agony*, *travail* nebo *predicament*. V této oblasti má CJ například dostatečný počet ekvivalentů, a tak vybíráme ze slov *utrpení*, *muka*, *mučení*, *martyrium*, *souffření*, *trýze*, *trápení*, *nesnáze*, *strast*, *útrapy* i *bolest*. Podobné řady bychom mohly vystavět například i v okruzích sloves zdát se, šustit, šprostýlovat i šnekonyš.

3.4 Morfosyntaktické výrazové prostředky

Na morfosyntaktické rovině se spíše analytická angličtina od víceméně syntetické němečtiny liší v mnoha ohledech a CT tak musíme upozornit na některé normy. Nebudu se zabývat věmi odlišnostmi VJ a CJ, ale zmíním pouze vybrané problémy, které mi pro VT přijdou nejspecifičtější a které lze ukázat na rozmanitých příkladech.

3.4.1 Struktura vět

Ve VT najdeme jak krátké úseky vět (viz příklad 8), tak dlouhá rozvířitá souvětí (příklad 9):

(8)

VT: a) Paradoxical? Not at all.⁴⁹

b) The penalty? Ejection.⁵⁰

CT: a) N jaký paradox? V bec ne.

b) A vá-trest? Vyhnání.

(9)

VT: *But, if one has dreamed an empire, the empire of man, and if one dares to reflect at what a snail's pace men are advancing toward the*

⁴⁹ MILLER 1962, s. 92.

⁵⁰ MILLER 1962, s. 125.

realization of this dream, it is quite possible that what are called the activities of man pale to insignificance.⁵¹

CT: Nicméně kdyby si někdo vysníl í-í, í-í lovka, a kdyby se odvážil poukázat na to, jakým –ne ím tempem lidé postupují k uskutečnění tohoto snu, je dost možné, že to, čemu říkáme lidská činnost, se za něj jeví zcela bezvýznamným.

U krátkých úseků jde v t-ínou o nevýrazné nominální výpovědi, které ve svých kumulacích text výrazně ovlivují. Navozují hovorovost a často jsou autorovým šdialogickým monologem, otázkami, které sice předhazuje tená i, ale nemůže se do nich odpovídat, takže si na ně vzápětí odpoví sám, jak si lze vidět z příkladů. Podobně, a je to kratší výpovědi (obvykle částice a citoslovce), se v-ak vyskytují i osamoceny, a vytvářejí tím kontrast s okolními větami pro změnu délkou:

(10)

VT: We don't stick it out of a sense of solidarity. **Ah no!** Solidarity is a myth in this age, at least.⁵²

CT: Nesetrváme z pocitu solidarity. **Kdepak!** Solidarita je mýtus v dnešní době.

3.4.2 Druhy vět

Kromě převládajících vět oznamovacích VT obsahuje i ostatní typy vět, u kterých uvedeme dále příklady.

3.4.2.1 Věty tázací

V t-ína otázek ve VT jsou otázky jednoduché, a už jsou svým typem zjišťovací i doplňovací. Obvykle se hromadí ve větě po sobě a dávají tak textu naléhavý tón:

(11)

⁵¹ MILLER 1962, s. 29.

⁵² MILLER 1962, s. 122.

VT: Where is life, then? And which is the true reality? Certainly it cannot be this harsh reality of toil and wandering, this sordid scrimmage for possessions?⁵³

CT: V em ale potom život tkví? A co je opravdová skutečnost? Určitě to nemůže být takhle drsná realita plná dýny a toulek, takhle –pinává rvačka o majetek?

Rád bych na tomto místě zmínil i tázací dovtoky, které se v-ak podobají k v-ám oznamovacím a vytváří tak hybridní útvar. Ve VT jich několik nalezneme, autor je používá k výraznějšímu apelu na tená e, stylizuje mluvenost:

(12)

VT: Familiar words, these, are they not?⁵⁴

CT: Ta slova jsou vám povdomá, že?

3.4.2.2 V ty rozkazovací

V ty rozkazovací se ve VT vyskytují, i když rozhodně v menším poměru než v ty tázací. Autor jimi útočí přímo na tená e, nebo možná jen na určitý typ tená e:

(13)

VT: While you are in the world and part of it, say your say, then shut your trap forever more! But don't capitulate, don't bend!⁵⁵

CT: Během toho, co jste na světě a jste jeho součástí, vyslovte, co máte na srdci, a pak sklopte navždycky! Ale nevzdávejte se, nepodvolujte se!

3.4.2.3 V ty zvolací

V ty zvolací se ve VT nalézají nejvíce ve své základní podobě, uvozené slovy šHowí ů nebo šWhatí ů (viz příklad 14). Výjimečně se setkáme i s v-ou podobou, například na samém závěru druhé části knihy (viz příklad 15).

⁵³ MILLER 1962, s. 99.

⁵⁴ MILLER 1962, s. 129.

⁵⁵ MILLER 1962, s. 125.

Nezanedbatelný výskyt zvolacích v t, které jsou prost edkem poetizace,⁵⁶ je v souladu s p eváfln estetickým stylem VT i s jeho tématem.

(14)

VT: What a familiar chord that strikes!⁵⁷

CT: Jak dob e tohle znám!

(15)

VT: May his soul rest in peace!⁵⁸

CT: A jeho du-e odpo ívá v pokoji!

3.4.3 Nominálnost VT

Jak známo, angli tina je jazyk spí-e nominální, zatímco e-tina má blíffe k verbálnímu vyjad ování. P i p ekladu VT jsem tedy asto m nil p - vodní nominální strukturu na verbální, nap . *paradise of his own creation*⁵⁹ *ó ráj, který sám stvo il*, kde se p ívlastek v postpozici m ní na vedlej-í v tu p ívlastkovou.

Nominálnost angli tiny se ve VT projevuje i formou bezp ísudkových v t, kde je pak p i p ekladu vhodné p idat sloveso:

(16)

VT: Excessive walking. In Abyssinia it is excessive horseback riding. Everything to excess.⁶⁰

CT: P íli-moc chodí. V Habe-i zase tráví p íli-mnoho asu v sedle. V-e- ho je zkrátka p íli-

3.4.4 Gerundiální a infinitivní vazby

Ve VT samoz ejm najdeme i pro angli tinu typické gerundiální a infinitivní vazby, které v e-tin nemají obdoby, pomíneme-li jifl dávno zastaralé p echodníky. Obojí p ekládám dle kontextu r zn , v následujících p ípadech do-lo k nominalizaci:

⁵⁶ ECHOVÁ 2003, s. 271.

⁵⁷ MILLER 1962, s. 68.

⁵⁸ MILLER 1962, s. 158.

⁵⁹ MILLER 1962, s. 85.

⁶⁰ MILLER 1962, s. 22.

(17)

VT: a) In attempting to conquer his demon (the angel in disguise), í ⁶¹

b) **To return** to New York (í) was a frightening thought.⁶²

CT: a) Ve snaze zdolat svého démona (and la v p evleku), í

b) Pomyšlení na **návrat** do New Yorku mi (í) nahán lo hr zu.

U et zce gerundiálních vazeb postupujeme stejn , v-e je jiné pouze po kvantitativní stránce, k drobným zm nám dojde ve slovosledu:

(18)

VT: The thing he had always loathed was honest toil, but in Africa, Cyprus, Arabia, he toils like a nigger, **depriving** himself of everything, even coffee and tobacco, **wearing** a cotton shift year in and year out, putting aside every sou he makes, in the hope of one day buying his freedom.⁶³

CT: K opravdové d in m l sice vřdycky odpor, ale v Africe, na Kypru i v Arábii d e jako otrok, **odpírá** si ve-kerá pot -ení v etn kávy a tabáku, celé roky **nosí** bavln nou halenu, a v nad ji, fle si jednoho dne **koupí** svobodu, dává stranou kařdý vyd laný sou.

3.4.5 Trpný rod

VT se vyzna uje i pom rn astým výskytem trpného rodu, který VJ uřívá více. Pokud to situace dovoluje nebo dokonce vyřaduje, p evádím trpný rod na inný (viz p íklad 19). N kdy takový p evod není mofný a navíc stylu díla není trpný rod vřdy na p ekářku, takře v mnoha p ípadech z stává ponechán (viz p íklad 20).

(19)

VT: a) *things are made to happen*⁶⁴

b) *we are led to believe*⁶⁵

⁶¹ MILLER 1962, s. 147.

⁶² MILLER 1962, s. 68.

⁶³ MILLER 1962, s. 10.

⁶⁴ MILLER 1962, s. 58.

CT: a) *kafldá v c má sv j d vod*

b) *máme uv it*

(20)

VT: A curse has been laid on him.⁶⁶

CT: Byla na n j uvalena kletba.

3.4.6 P íznakový slovosled

Protože angličtina patří mezi jazyky s pevným gramatickým slovosledem, dosahuje emotivní p íznakovosti pouhou jeho změnou. Naproti tomu v českém slovosledu musí dojít k šodchyl[ce] od základního rozložení výpovědi dynamicky. Ve VT je velké množství citově zabarvených vět, které se vyznačují p íznakovým slovosledem.

3.4.6.1 Vytýkáací konstrukce

Z různých typů ve VT převládají takzvané vytýkáací konstrukce (*cleft sentences*), k nimž p í příkladu p istupujeme r zn . Aby zn l CT český, je lepší škataforické odkazy p evád t na anaforické,⁶⁸ a to není vždy možné. N kdy je výsledek více doslovný (p íklad 21 a), jindy mén (21 b).

(21)

VT: a) It was she who thrust him out into the world,⁶⁹

b) What made him superior is that he had no heart.⁷⁰

CT: a) To ona jej vyhnala ven do sv ta,^í

b) Mimo ádným se stal proto, že nem l srdce.

3.4.6.2 Inverze

VT obsahuje i různé typy inverze. Krom v t tázacích ji nalezneme i ve v tách podmínkových (p íklad 22 a), srovnávacích (22 b) i p acích (22 c).

⁶⁵ MILLER 1962, s. 105.

⁶⁶ MILLER 1962, s. 104.

⁶⁷ DUŠKOVÁ, Libuše a kol. *Mluvnice souasně angličtiny na pozadí e-tiny*. 2. vyd. Praha: Academia, 1994, s. 520.

⁶⁸ KNITTLOVÁ 2010, s. 35.

⁶⁹ MILLER 1962, s. 139.

⁷⁰ MILLER 1962, s. 146.

(22)

VT: a) Had I read Rimbaud in my youth I doubt that I would ever have written a line.⁷¹

b) The more enigmatic he seems, the more lucid **becomes his doctrine**.⁷²

c) Unlike our latter-day poets, **be it noted**,⁷³

CT: a) Kdybych si Rimbauda p e etl ve svém mládí, sotva bych kdy napsal jediný ádek.

b) ím tajemn j-í se nám zdá, tím srozumiteln j-í **je jeho doktrína**.

c) **V-ímn me si** v-ak, fle na rozdíl od na-ích sou asných básník í

3.4.6.3 Disjunktivní p íslovce

Ve VT se také nalézá n kolik p íslovcí, která nejsou za len na do v tné stavby a jsou tudífl šprost edkem modální výstavby v työ.⁷⁴ V CJ obvykle sta í ponechat stejný slovosled a výsledek bude adekvátní:

(23)

VT: Mentally, he is still on all fours.⁷⁵

CT: Du-evn je stále na v-ech ty ech.

3.5 Neverbální výrazové prost edky

Z neverbálních prost edk se ve VT objevuje kurzíva, interpunkce a velká písmena.

Kurzíva má ve VT dva r zné ú ely. Za první ozna uje cizojazy ná slova v textu (v p ípad citací z francouzských originál í celé odstavce), za druhé je pouflita ke zd razn ní ur itých slov, frází í celých v t. V p ípad frází a v t kurzívu ponechávám prakticky v fldy, u jednotlivých slov podle kontextu. V e-tin je pro zd razn ní asto p írozen j-í zm na slovosledu a zachovávat kurzívu tak není nutné. Jindy se kurzíva p esouvá na zcela jiné slovo, jiný slovní druh.

⁷¹ MILLER 1962, s. 108.

⁷² MILLER 1962, s. 92.

⁷³ MILLER 1962, s. 57.

⁷⁴ DUŠKOVÁ 1994, s. 156.

⁷⁵ MILLER 1962, s. 41.

Co se týče interpunkce, tak u Millera je vždy snadné nalézt množství dvojtek, středníků, pomlček a titulek na konci vět. Vznikají tak upozornění, pauzy mezi myšlenkami i prostor pro tená ovu fantazii. V e-tin ne bývá tento typ interpunkce tak častý, zde je však součástí autorského stylu, a tak jen někdy vět propojují i oddělují tečkou.

Slova začínající velkým písmenem (kromě vlastních jmen) značí jistou archetypálnost, jdou k původu a podstatě věci. Ve VT najdeme výrazy *Beauty ó Krása*, *Spirit ó Duch*, *Nature ó Příroda*, *Maker ó Stvořitel*, *Creation ó Stvoření*, nebo také *Narcissism ó Narcismus*. Tento jev má ve VT i funkci intertextovou, jelikož v Rimbaudově díle se s podobnými slovy běžně setkáme (např. *Škrásoň na počátku Sezóny v pekle*⁷⁶).

3.6 Kulturní specifika

Kulturně specifické prvky VT jsou dány dobou jeho vzniku a také jeho tématem. Autor v rozhled je velký, takže své dílo umísťuje do širokého kulturního rámce, který překládá tu usnadňuje, jinde komplikuje.

Dobová specifika jsou ve VT obzvláště velmi detailní a navíc pro význam díla určující. Autor například v jednom přirovnání používá výraz *Superfortress*, což je odraz skončené druhé světové války a především svržení atomové bomby. Válečný letoun *Boeing B-29* přezdívaný *Superfortress* byl mimo jiné použit Američany právě ke svržení atomové bomby na Hirošimu a Nagasaki. Tato důležitá konotace by zanikla, kdybychom při překládání výrazu generalizovali na *bombardér*, a při ponechání slova v originální podobě zase v tina tená neporozuměla. Použil jsem tedy vlastní vysvětlivku, o níž hovoří Levý,⁷⁷ a výraz přetlumočil jako *bombardér Superfortress*.

VJ i CJ se stavějí na poli západních tradic, které se opírají o společnou helénsko-římsko-středověkou evropskou minulost,⁷⁸ kterou v CT evokují především biblické a antické nářečky. Odkazy na obojí lze v tina přeložit snadno (*Calvary ó Kalvárie*, *tower of Babel ó babylonská věž*; *Jovian bolts ó Jupiterovy blesky*, *Furies ó Fúrie*). Méně je ve VT odkaz na

⁷⁶ RIMBAUD, Jean Arthur. *Sezóna v pekle; Illuminace; Dopisy vidoucího*. 2. vyd. Praha: Garamond, 2004, s. 9.

⁷⁷ LEVÝ 2012, s. 115.

⁷⁸ VILIKOVSKÝ 2002, s. 136.

východní náboženství a filosofii (*Krshna ó Kri-na, Lao-tse ó Lao-c'*) a na středověk (the *Cathedrals ó katedrály, the Crusades ó křížové výpravy*).

Ve velkém počtu se vyskytují vlastní jména, kdy se především u geografických názvů oba jazyky liší a je třeba pouhlít zavedený český ekvivalent. *Abyssinia* tak přeložíme jako *Habeš*, *Leghorn* jako *Livorno* a *Lorraine* jako *Lotrinsko*. Musíme si dále dát pozor na zaměnitelné výrazy ó ve VT se například ve spojitosti s Rimbaudem vyskytují *Gallas* a *Gauls*; první označuje somálský kmen *Galla* a druhý nám známé *Galy*.

Autor občas hovoří o jihu zaniklé skutečnosti, například o pařížském *Trocadérském muzeu*, které bylo zbouráno ještě před vznikem VT roku 1937. Vysvětlivku však nedoporučí, protože jediná konotace, kterou v sobě název muzea obsahuje, je, že jej Miller navštívil v době svého pobytu ve Francii.

Kulturní odlišnosti se mohou týkat i detailních záležitostí, jakými jsou například ustálená slovní spojení týkajících se květin, resp. vnímání určitého rysu květiny jako dominantního. Ve VT se dovíme, že Rimbaud měl *periwinkle blue eyes*, doslova tedy *brávo modré oči*. V CJ je takové spojení vysloveno chybou, jelikož brávo barvíněk sice má modré, resp. fialové květy, které vnímají mluvčí VJ, avšak v naší kultuře je brávo nedílně spjatý s barvou zelenou, tedy s barvou listů. Správně jí bude tedy pouhlít ekvivalent *potměnkové oči*, jaký navíc ve spojitosti s Rimbaudem česká literatura uvádí.⁷⁹

VT tedy ovidně na poli kulturně specifických prvků nabízí rozlišené pastě, do kterých však přídostatečně bdělosti nespádneme.

⁷⁹ Viz TRYSKÝ, Jindřich, ed. *Rimbauda: Dopisy a dokumenty*. 2. vyd. Praha: KRA, 1994, s. 82.

4 INTERTEXT: Analýza intertextuality VT a její provedení

V poslední analytické části své práce se podrobně zaměřím na jeden z nejvýznamnějších rysů VT, kterým je jeho intertextualita (nebo také šintertertiovost). Nejprve se pokusím o stručné vymezení pojmu, jehož význam je nepříliš transparentní a literární kritici si ho tak přizpůsobují svým potřebám,⁸⁰ a zmíním také rozdělení intertextuality na základní typy a podtypy. Dále budu definovat intertextualitu coby překladatelský problém, vysvětlím, proč a kdy překladateli pomáhá a jindy přispívá k úskalí. Tyto poznatky budou poté aplikovány na detailní analýze intertextuality ve VT a její frekvenci výskytu, funkci, rozdělení do skupin dle typologie a přivedu je na metodách pro její překlad. Dosahené závěry shrnu v závěrečné podkapitole, která pojednává o funkci intertextuality v Millerově autorském stylu. Uvedené příklady z VT budou i v této části doloženy jejich překladovým ekvivalencím v CT.

4.1 Intertextualita jako pojem

4.1.1 Vymezení pojmu

Intertextualita je termín, který poprvé použila Julia Kristeuvová na konci sedesátých let, kdy se zabývala sémiotikou. Největší vliv na její závěry měl myšlenky Ferdinanda de Saussura a M. M. Bachtina. I stručná historie pojmu by však byla zcela nad rámec této práce, mohu pouze odkázat na Jiřího Homoláka⁸¹ a zejména na Grahama Allena,⁸² kteří se touto problematikou zabývají do hloubky. Zde se chci pokusit předevést o obecnou definici intertextuality, o její funkci v textu a recepci textu.

4.1.1.1 Obecná definice

Existuje více a více (též šprogresivní a štradicionalistické) pojetí intertextuality,⁸³ z nichž se přikláním k více. Více pojetí, zjednodušeně řečeno, chápe jako intertext v podstatě celý text a souasného autora pova-

⁸⁰ ALLEN, Graham. *Intertextuality*. London: Routledge, 2011, s. 2.

⁸¹ Viz HOMOLÁK, Jiří. *Intertextovost a utváření smyslu v textu*. Praha: Karolinum, 1996. 114 s. ISBN 80-7184-201-X.

⁸² Viz ALLEN, Graham. *Intertextuality*. London: Routledge, 2011. vi, 244 s. ISBN 978-0-415-59694-7.

⁸³ HOMOLÁK, Jiří. *Intertextovost a utváření smyslu v textu*. Praha: Karolinum, 1996, s. 9.

fluje za podružný jev díla,⁸⁴ což by bylo v prímém rozporu s cílem této práce.

Intertextualita je výstavbovým principem literárních děl,⁸⁵ která jsou vždy zformována šze systémem, kódem a tradicí, které stanovily předchozí výtvoře.⁸⁶ Hraje tak šklí ovou roli při na-em pokusu celkově porozumět literatuře a kultuře,⁸⁷ a nelze ji vnímat jinak, než jako součást právě kulturních a společenských procesů.⁸⁸

Ufí **Popovi** hovoří o tzv. šmezitextovém navazování, které je šnad-
vázováním mezi jednotlivými texty alebo mezi jednotlivým textem a
množinou textů.⁸⁹ Jeho objektem je šprototext⁹⁰ nebo též špretext^ó
štext, soubor textů, na ně fl odkazuje nějaký jiný text, který ozna-
ujeme bu navazující text, nebo pouze text.⁹¹ flie nemusí jít o použití konkrétních slov
z konkrétního textu, vyplývá ze šsouboru textů zmíněného ve výše uvede-
né definici. Znamená to, flie navazujeme na určitý styl nebo flánr, o emfl
je-t bude e v podkapitole 4.1.2. **Urbanová** popisuje dokonce projev in-
tertextuality obecně jako šsvzájemné prolínání flánrů a textových typů, při
nichž dochází ke stírání nich kterých nápadných rozdílů mezi nimi.⁹²

4.1.1.2 Funkce

Funkce intertextu se obyčejně odvíjí od vztahu, jaký má navazující
text k pretextu. **Homolá** uvádí tři typy vztahů šafirmativní, kontroverzní a
relativizující.⁹³ Domnívám se, flie nejšastěj-ší je vztah afirmativní, flie v t-
inou citujeme někoho, s kým souhlasíme a na koho se tedy jako na autoritu
chceme odkázat. Intertext pouflíváme k hodnocení něho a zde je mít na
zřeteli Homoláovo předání, flie šhodnocení není v t-inou úšelem, ale

⁸⁴ Viz například Barthesova eseš ŠSmrt autora z roku 1968. (BARTHES, Roland. ŠSmrt autora. *Aluze*, 2006, 10 (3), s. 75-77. ISSN 1212-5547.)

⁸⁵ HOMOLÁ 1996, s. 40.

⁸⁶ V orig.: Works of literature, after all, are built from systems, codes and traditions established by previous works of literature. *Allen* 2011, s. 1.

⁸⁷ V orig.: a crucial element in the attempt to understand literature and culture in general. *Allen* 2011, s. 7.

⁸⁸ ALLEN 2011, s. 36.

⁸⁹ POPOVI 1983, s. 127.

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ HOMOLÁ 1996, s. 43.

⁹² URBANOVÁ, Ludmila. *Štylistika anglického jazyka*. Brno: Špolečnost pro odbornou literaturu *Allen & Barrister*, 2008, s. 31.

⁹³ HOMOLÁ 1996, s. 31.

prostředkem, jímž jsou naplňovány funkce jiné,⁹⁴ takže například špokol je hodnocení dominantním úelem promluvy, je soudíme velmi blízko tomu, co obvykle nazýváme funkcí expresivní.⁹⁵

Intertext přidává textu další rozměr, umocňuje jej a zasazuje do určitého kulturního rámce; vytváří vztah, jehož podstatou není sama existence odkazu, ale to, že se tento vztah podílí na výstavbě textu.⁹⁶ Intertext uvnitř textu je pouze jednorozměrný, na druhou stranu při intertextovém textu hrozí rozpuštění smyslu.⁹⁷ Allen například upozorňuje, že intertext může být i zdrojem nudy.⁹⁸

4.1.1.3 *Recepce*

Co se týče intertextuality, tak podle **Venutiho** je rozhodujícím faktorem její recepce.⁹⁹ Intertextuální vztahy lze poznat pouze určitým literárním a kulturním rozhledem, aby intertextovou návaznost odhalil, on by měl být schopen také kriticky posoudit, jak je dlehlá z hlediska textu i tradice, ze které vychází.¹⁰⁰

Abychom si však mohli intertextovost určitého díla uvědomit, musíme ji v textu odhalit, k čemuž kromě našeho fondu znalostí a naší intuice slouží také signály (*markers*) intertextuality. Signalizace intertextuality značí i její záměrnost.¹⁰¹ A i když platí, že šv absolutní vztah je navazování na jiný text dílem autora,¹⁰² tak šn které vztahy interpretovaného textu k textu jiným vznikají teprve při jeho recepci.¹⁰³ Může se stát, že některý prvek textu nám připomíná jiný text, který však vznikl až později.¹⁰⁴ Ale i když si tená může teoreticky cokoli spojit s čímkoli, tak šn která spojení jsou mnohem pravděpodobnější než jiná¹⁰⁵ a je tedy třeba dát si pozor na nadinterpretaci.

⁹⁴ HOMOLÁ 1996, s. 39.

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ HOMOLÁ 1996, s. 71 a 108.

⁹⁷ SCHAHADAT, Shamma. ŠIntertextovost: text o textu o intertextu. In PECHLIVANOS, Miltos a kol., eds. *Úvod do literární vedy*. Praha: Herrmann a synové, 1999, s. 367.

⁹⁸ ALLEN 2011, s. 87.

⁹⁹ VENUTI, Lawrence. ŠTranslation, Intertextuality, Interpretation. In *Romance Studies* 27 (3), 2009, s. 157 (cit. 23. dubna 2013). Dostupné z <doi:10.1179/174581509X455169>.

¹⁰⁰ VENUTI 2009, s. 157-8.

¹⁰¹ HOMOLÁ 1996, s. 24.

¹⁰² HOMOLÁ 1996, s. 54.

¹⁰³ HOMOLÁ 1996, s. 24.

¹⁰⁴ Ve VT je to například výraz *death-eaters*, který dnes v každém nutně evokuje šsmrti-jedy z *Harryho Pottera*.

¹⁰⁵ HOMOLÁ 1996, s. 26.

4.1.2 Typologie intertextuality

Co se týče rozdělení intertextuality na základní typy, setkáváme se s různou terminologií. Intertextualita může být zjevná nebo skrytá,¹⁰⁶ tedy explicitní nebo implicitní.¹⁰⁷ U **Hoffmannové** najdeme pojmy manifestovaná nebo konstitutivní intertextualita,¹⁰⁸ té druhé říkáme jinak šinterdiskurzivita, na jejíž výstavbu se špodílejí pravidla, konvence spojené s textovými typy, žánry, styly, registry.¹⁰⁹ Intertextualita se tak může odehrávat v horizontální nebo ve vertikální dimenzi,¹¹⁰ což jsou pojmy, které používá i **Hatim**.¹¹¹ Do první skupiny se podle něj řadí přímé citace a konkrétní odkazy, do druhé pak aluze a mezizhánrové vazby,¹¹² tedy imitace (též šnápodoba).

4.2 Intertextualita jako překladatelský problém

Fakt, že šrolí překladatele je překonávání mezikulturních bariér,¹¹³ se týká i této problematiky. Rozlišíme jen velikost dané bariéry: k mezitextovému navazování může dojít uvnitř jednoho kulturního systému nebo mezi dvěma různými systémy.¹¹⁴

Podle **Knittlové** musí znát překladatel celý rámec, do kterého VT patří, nebo šintertextová rovina je významná z hlediska adekvátnosti překladu¹¹⁵ a projeví se na ní, šzda překladatel rozpoznal parodii, imitaci i narážku na jiné texty.¹¹⁶ Na jejím zjevení se tak projeví šp překladatel v duševní a kulturní rozhled.¹¹⁷

Suwarová poukazuje na polymorfnost a vícehlasost dnešní literatury, kdy šnestačí sledova meander významov navrstvující se na ideový zmysel textu (iže spoahnu se na významový invariant), ale třeba si všimá aj

¹⁰⁶ URBANOVÁ 2008, s. 31.

¹⁰⁷ HOMOLÁ 1996, s. 14.

¹⁰⁸ HOFFMANNOVÁ, Jana. *Stylistika a--: souasná situace stylistiky*. Praha: Trizonia, 1997, s. 36.

¹⁰⁹ Ibid.

¹¹⁰ Ibid.

¹¹¹ HATIM, Basil a MUNDAY, Jeremy. *Translation: An Advanced Resource Book*. London; New York: Routledge, 2004, s. 86-7.

¹¹² Ibid.

¹¹³ KNITTLOVÁ 2010, s. 7.

¹¹⁴ POPOVI 1975, s. 230.

¹¹⁵ KNITTLOVÁ 2010, s. 29-30.

¹¹⁶ KNITTLOVÁ 2010, s. 30.

¹¹⁷ Ibid.

kontrukciu výpovede.¹¹⁸ Tvrdí, že pokud intertextualita tvoří základ smyslu textu, musí se překládat.¹¹⁹

Hatim poukazuje na fakt, že intertextualita může být významným zdrojem nejednoznačnosti a tudíž pro překladaatele problematická.¹²⁰ Navzdor povahu problému upozorňuje **Venuti**, který tvrdí, že intertextualita překladaatele usnadňuje a zároveň ztěžuje.¹²¹ Přitom, že intertextualita rozšiřuje možnosti interpretace, které se liší podle kulturní příslušnosti přejemce.¹²² Jeho skepse ohledně převodu intertextu vychází z faktu, že při tomto transferu dochází k procesu dekontextualizace, protože i když po sémantické stránce může překladaatel originálu odpovídat dokonale, tak specifický kulturní význam a tudíž i úroveň nátená v CT bude málokdy stejný.¹²³ Může tak dojít ke ztrátě intertextuality,¹²⁴ kterou lze kompenzovat poznámkovým aparátem, při jehož nadužití se však překládání může v komentáři.¹²⁵

4.3 Intertextualita ve VT: Obecná analýza

Sice je pravda, že intertextualita se netýká pouze literatury¹²⁶ a lze počítat i jiné médium (film, obraz) nebo mimoliterární postavy a historické události,¹²⁷ ale právě literární oblast je tématem této studie. Historické a další nářky nacházející se ve VT zmíním pouze okrajově především z toho důvodu, že jejich překladaatel není tak obtížný a obyčejně nevyžaduje tolik kreativity.

V následujících podkapitolách uvedu ve VT se vyskytující intertextualismy v úselech, bude se o metodice jejich odhalování a také je rozdělím podle zdrojů jejich pretextů. Na závěr se vyjádřím k názvu díla VT, který je sám intertextualismem.

¹¹⁸ SUWARA, Bogumiła. ŠIntertextualita a její úloha pro překladaatele? In SABOLOVÁ, Dagmar, ed. *Chiméra prekladania: antológia slovenského myslenia o preklade. 1*. Bratislava: Veda, 1999, s. 103.

¹¹⁹ SUWARA 1999, s. 105.

¹²⁰ HATIM, Basil. ŠIntertextual Intrusions: Towards a Framework for Harnessing the Power of the Absent Text in Translation. In SIMMS, Karl, ed. *Translating Sensitive Texts: Linguistic Aspects*. Amsterdam: Rodopi, 1997, s. 29.

¹²¹ VENUTI 2009, s. 172.

¹²² VENUTI 2009, s. 172-3.

¹²³ VENUTI 2009, s. 159.

¹²⁴ V orig.: loss of intertextuality. In VENUTI 2009, s. 159.

¹²⁵ VENUTI 2009, s. 159.

¹²⁶ ALLEN 2011, s. 169.

¹²⁷ SCHAHADAT 1999, s. 367.

4.3.1 Statistika

Ve dvou hlavních částech¹²⁸ jsem odhalil přes 300 různých intertextualismů, z toho přibližně 50 % tvoří přímé citace, 37 % nepřímé odkazy (tedy aluze/narážky), 10 % parafráze a 3 % imitace.

Na které intertextualismy se ve VT opakují a stávají se tak klíčovými slovy (jen výskyt Rimbaudova jména jde pochopitelně do mnoha desítek). Opakování citace je však někdy nezjevné – Miller ji jednou uvádí ve francouzském originálu a podruhé v anglickém překladu, a to nikoliv vedle sebe, francouzské výrazy nepřekládá. Opakování té samé citace ve dvou různých jazycích naznačuje jistou nekonzistenci, která pramení ze stylu VT a je osobitým projevem autora. Tato nekonzistence se projevuje i v existenci hybridních intertextualismů, které zmíním v rámci podkapitoly 4.4.4.

Při zmínce o cizojazyčných, resp. francouzských intertextualismech (v naprosté většině jde o citace) je třeba říct, že tvoří z celkového počtu necelou třetinu. Tedy téměř 50 % intertextualismů je ve francouzštině a pravda je, že se často jedná o poměrně dlouhé citace. Podle Popoviče jde o štzv. preklad v preklade, teda preklady cudzojazyčných citátov uverejnených v origináli, ktoré sa uvádzajú zvyčajne pod újarouč.¹²⁹ Když vodím, které mám vedly k vyuffití poznámkového aparátu ve VT, jsem se vyjádřil v prvním odstavci podkapitoly 3.3.3.

4.3.2 Metodika odhalování

Nelze intertextualismus přeložít, musíme jej samozřejmě odhalit a pokud to jde, tak i identifikovat. (Po identifikaci by mělo dojít ke šmodifikaci povrchového smyslu nářky a k aktivování pretextu.¹³⁰) V ideálním případě tedy identifikujeme pretext i jeho autora, v horším případě se nám pretext určit nepodaří a identifikujeme (obvykle díky signálu) pouze autora, někdy ale ani jeho ne. Neodhalený intertextualismus nám ušetří snahu o identifikaci, tedy hledání pretextu, zato nám ale do jisté míry znesnad-

¹²⁸ Naše o intertextualismech vyskytujících se v závěrečné COD není v této práci místo, jelikož se v ní kumulují velmi hustě a díky níkolika vyerpávajícím výřtím lze říci, že tam tvoří většinu textu. Statistiku by tak zcela zásadně pozmnilo pár posledních stran VT, které jsou sice dleffitě, ale mají dosti odlišná specifika od zbytku knihy. Například po et aluzí ve VT by se tak prakticky zdvojnásobil.

¹²⁹ POPOVIČ 1975, s. 64.

¹³⁰ SCHAHADAT 1999, s. 366.

nit pochopení díla. O dleřitosti recepce intertextuality v–ak jiřl byla e v ásti 4.1.1.3.

Jak jsem tedy postupoval p i rozplétání řsít textových vztah ů,¹³¹ kdy se řtext stává intertextemů?¹³²

Pominu-li zcela zjevné intertextualismy (jichřl byla v t–ina), které byly signalizovány uvozovací v tou i uvozovkami, zbydou ty, k jejichřl odhalení mi bylo zapotřebí znalosti citovaných textů anebo intuice. P ekladatel– tená musí být nutn ědeřívavý, musí si uv domit, co se stylu originálního projevu p ekládaného autora vymyká, co zní i p sobí řcizeů ō ale ani toto není v mnohých p ípadech dosta ující kritérium. Je-li p ekladatel na svého autora dostate n řnapojenů, intuitivní poznání aluzivnosti textu¹³³ obvykle zafunguje.

Výhodou dne–ní doby je, ře pouhé p ekladatelovo podeření ěsto sta í i k identifikaci pretextu ō díky existenci internetu sta í jakýkoli úryvek textu vlořit do Googlu, který řlov ka p inejmen–ím nasm ruje, jak postupovat dál.

4.3.3 Rozd lení podle zdrojů pretextů

Budeme-li jako zdroje pretextů p o ítat pouze autory¹³⁴ literárních děl, na které VT reaguje víc neřl jen narářfkou na jejich jméno a/nebo název díla, m řeme hovo řit o p o tu více neřl t iceti takových zdrojů . Z nich se p ibliřln s polovinou setkáváme vícekrát, jen u t í jde pak p o et intertextualism ů do desítek (Rimbaud, Bible, t sn ě Nietzsche). Z t chto zdrojů jich je t ináct francouzského p vodu, –est amerických, p t n meckých a ty i anglické. Auto i jiných národností jsou zastoupeni p o jednom.

P i p ekladu intertextualism ů povařuji za správné vyuřřít jiřl existující, zavedený, řekn ěme oficiální řeský p eklad, je-li k dispozici. Výjime n se v–ak m ře stát, ře kontext takový p eklad pouřřít nedovolí, a je sebekvalit– n j–í. Pro pot eby CT bylo mořlné pouřřít řeské p eklady Lautréamonta, Camuse, Exupéryho, anonymního díla *Theologia Deutsch* a řaste n i Rimbauda. Jindy mi ale řeský p eklad p ípadal neadekvátní, a uřl kv ěli své

¹³¹ V orig.: a network of textual relations. ō ALLEN 2011, s. 1.

¹³² V orig.: The text becomes the intertext. ō Ibid.

¹³³ POPOVI 1975, s. 43.

¹³⁴ Spí–e neřl řautorů pouřřívám slovo řzdrojů, pon vadřl n které pretexty mají autora anonymního (*Theologia Deutsch*), jindy o n m ani neuvářujeme (*Bible*).

zastaralosti nebo chybnosti, takže jsem ponechal stranou existující překlady van Goghových dopisů a Amielova deníku. Převodci mnohých pretextů jsou v CJ neznámí nebo přinejmenším nebyli dosud přeloženi, to platí především pro Rimbaudovy flivotopisce a komentáty citované ve VT, dále pro Ericha Gutkinda a také například pro Boehmeho.

Pro ilustraci zmíním několik zvláštností a výjimek:

Zatímco některé zdroje jsou téměř výhradně citovány¹³⁵ (Carré, Lautréamont, Amiel), na jiné se odkazuje jen nepřímo (Lawrence, Shakespeare, Blake, Bible). Některé autory Miller cituje pouze v jejich mateřtině (francouzské citace z Baudelaira, Exupéryho a Camuse). Pouze jeden z citovaných autorů je ještě naživu – francouzský literární kritik Maurice Nadeau narozený v květnu 1911. Část jeho článku o Baudelairovi Miller cituje v originálním znění v překladech k VT.

4.3.3.1 Arthur Rimbaud

Od Rimbauda pochází nejméně polovina veškerých intertextualismů ve VT (ať už jde přímo o část jeho díla – dopisu nebo o výrok zachycený v jakémžto soušním flivotopiscem), což je vzhledem k tématu díla plně pochopitelné. Z těchto asi 160 intertextualismů se mi jich téměř deset nepodařilo identifikovat – dost možná šlo o citace z dopisů dosud nepřeložených do CJ (a takových je valná většina) a u Millera by nebyly přinejmenším ani citace nepřesné a proto téměř dohledatelné. Přes polovinu tvoří citace, čtvrtinu parafráze, necelou čtvrtinu aluze a zbylých osm intertextualismů jsou imitace.

Polovina intertextualismů pochází z Rimbaudových básní v próze (70 ze *Sezóny v pekle*, 10 z *Iluminací*), většina z dopisů (asi 55, z toho skoro polovina z druhého *Dopisu Vidoucího*) a jen 8 jich je z básní veršovaných (šKomedie flízňů, šSlunce a tloň, šSlavnosti trpělivosti¹³⁶). Mezi zbývajících do počtu přidáme imitace, neidentifikované pretexty a téměř dohledatelné aluze (například na zněný rukopis *La Chasse Spirituelle ou Duchovní lov*¹³⁷).

¹³⁵ Nepořítáme-li signály intertextualismů jako aluze.

¹³⁶ české názvy uvádím dle Nezvalova překlady. Viz RIMBAUD, Jean Arthur. *Má bohéma: Výbor z díla J. A. Rimbauda*. 3., dopln. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1977, 372 s.

¹³⁷ Viz TOPINKA, Miloslav. *Vedle mne jste v-ichni jenom básníci: Zlomky a skici k J. A. Rimbaudovi*. Praha: Trigon, 1995, s. 14.

Rimbaudovo dílo bylo do e-tiny p elofeno jifl vícekrát a p i p ekladu vý atk z n j jsem tím pádem nemusel rozhodovat jen o tom, jestli jifl existující p eklad pouflít, ale kdyfl ano, tak který.

U Rimbaudovy prózy (*Dopisy Vidoucího*, básn v próze *Sezóna v pekle* a *Illuminace*) jsem se rozhodoval mezi p eklady Vít zslava **Nezvala** a Ale-e **Pohorského**. Pro v t-í aktuálnost i p esnost jsem zvolil v naprosté v t-in p ípad Pohorského verzi (p es 40 citací), i kdyfl to ob as moflná bylo na úkor poeti nosti, a jen v n kolika málo p ípadech jsem se rozhodl pro Nezvala, a ufl z kontextových anebo práv estetických d vod . Jen výjime n si kontext fládal p eklad nový ó nap íklad u citace z druhého *Dopisu Vidoucího*:

(24)

VT: **The real problem (í) is to make the soul monstrous.**¹³⁸

orig.: Mais il sãagit de faire l'âme monstrueuse:í¹³⁹

Nezval: Ale jde o to, u init du-i ohavnou:í¹⁴⁰

Pohorský: Ale jde o to znetvo it svou du-i:í¹⁴¹

CT: **Ve skute nosti jde o to (í) u init du-i nestv rnou.**

P eklady nelze pouflít jednak z toho d vodu, fl Miller cituje nep esn (do kontextu se mu šaleõ nehodí), ale hlavní d vod tkví ve slově šmonstrousõ, kdy chceme zachovat adjektivum (to vylučuje Pohorského), ale také vícevýznamovost. Miller totiž slovo ve VT pouflívá i dále a podává dokonce jeho slovníkovou definici, stává se tedy jedním z klí ových slov. Místo konotace o-klivosti (Nezvalova šohavnostõ tedy nepouflitelná) vyzdvihuje konotace velikosti a neobvyklosti slova šmonstrousõ,¹⁴² ke kterým se více blíflí nap íklad adjektivum šnestv rnýõ. Obdobn je tomu ve VT nap íklad i se slovem šcharityõ, taktéfl klí ové slovo z Rimbauda, pro které pouflíváme Nezvalovo šmilosrdenstvíõ.

¹³⁸ MILLER 1962, s. 30.

¹³⁹ RIMBAUD, Jean Arthur. *Poésies*. Paris: Bilingual International, 1993, s. 192.

¹⁴⁰ RIMBAUD, Jean Arthur. *Má bohéma: výbor z díla J. A. Rimbauda*. 3., dopln. vyd. Praha: eskoslovenský spisovatel, 1977, s. 340.

¹⁴¹ RIMBAUD 2004, s. 102.

¹⁴² Miller pí-e doslova šnot hideous but prodigiousõ, tedy šnikoli ohyzný, ale zázra nýõ. ó MILLER 1962, s. 30.

Rimbaudova poezie byla ve VT citována jen několikrát, avšak zvolit strategii jejího překladu bylo obtížnější. V t-ínou se jednalo o jeden, dva, někdy i více, a vzhledem k tomu, že překlady poezie je co do lexikální přesnosti velmi volný, jde nám především o rýmy a o krásno, ať potom o smysl, což nebylo v naprosté většině možno pouhlít jifl existující, mimochodem vynikající překlady (Šapek, Hrubín, Kadlec, NEZVAL, Franc). Autor v t-ínou na myšlenky a hlavně na slova citátu reagoval, rozvíjel je a nadále citoval, takže bylo nutné přeložit úryvky těchto básní nově. A vzhledem k povaze VT stavíme předávek smyslu na rove estetickém, nutnost rýmu u jedno- ať dvouveršových citátů odpadá a překlady tak mohou být doslovnější a přesto poetický.

4.3.3.2 Bible

Z těchto biblických intertextualismů se téměř ve všech případech jednalo o nářky. Biblické nářky jsou zcela specifické, neadíme je mezi obvyklé literární aluze. Přes překlady je výhodou jejich univerzální globální platnost, ekvivalenty jsou snad ve všech jazycích jednoznačné. Proto je zbytečné tady uvádět, jaká byla ve VT podoba slov škalvárie, šbabylonská věž, šmarnotratný syn, šarcha, špotopa, šJáko v fletě a dalších.

Kromě klasické tradice se ve VT v malé míře odrážejí i jiná náboženství: najdeme tam jednu citaci z Bhagavadgíty, několik nářků na buddhismus (Nirvána, samádhi, Buddha) a jednou je aludován Korán.

4.3.3.3 Rimbaudovi životopisci a komentátoři

Zdrojem asi patnácti intertextualismů jsou Rimbaudovi kritici, vykladaři a komentátoři. Hned na začátku VT Miller aluduje díla J. M. Carrého (*A Season in Hell: The Life of Arthur Rimbaud*) a Enid Starkiové (*Arthur Rimbaud in Abyssinia*), dalším důležitým zdrojem je také Edgell Rickword (*Rimbaud: The Boy and the Poet*). Po jedné citaci, aluzi i parafrázi tu je i od Verlaine, Claudela i Fowlieho. V této oblasti nalezneme snad nejvíce nesrovnalostí a zmatek. Miller jednou autora uvedené citace jmenuje, jindy pouze nadhodí *some of his biographers imply (někteří životopisci naznačují)* nebo *writes/says one biographer (píše/říká jeden z životopisců)* nebo ani to ne. V jednom místě uvádí za sebou tři citace, z nichž každé přisuzuje jiného autora, a jsou všechny z výše zmíněné Carrého knihy; autorem jedné je

Carré, jedna je citací citace, kterou Carré uvádí, a jedna pochází z úvodu amerického předkladatele knihy. Z těchto skutečností není nic netuší.

4.3.3.4 Friedrich Nietzsche

Kvantitativně je Nietzsche oproti jiným ve VT zastoupen bohatě coby zdroj pretextu, avšak v této věci jde o nenápadnou přítomnost. Signalizována jsou například jeho prohlášení z ústavu pro choromyslné, která nám poskytou jednostranný a nemístný obrázek o jeho osobě, nebo je jen obecně aludován (příklad 25 a). U aluzí na jeho zásadní díla (25 b) nebo dokonce citací z nich (25 c) Miller zdroj pretextu nesignalizuje. Tímto chci jen ilustrovat Millerovu rozporuplnost.

(25)

VT: a) Nietzsche rearranges all existent values;í¹⁴³

b) šThoughts out of season,ō indubitably.¹⁴⁴

c) šarrows of longing for the other shoreō¹⁴⁵

CT: a) Nietzsche převrací všechny existující hodnoty;í

b) šNečasové úvahy,ō to beze sporu.

c) ššipky touhy po druhém břehuō¹⁴⁶

4.3.3.5 Vincent van Gogh

Kromě sebe samotného Miller srovnává Rimbauda i s mnoha dalšími osobnostmi, málokterému srovnání však vnuje tolik prostoru jako tomu s van Goghem. Podobnosti, o kterých hovoří, dokládá na několika stranách citacemi z dopisů, především z dopisů van Goghových. Jde o tyto i citace, z nichž dvě patří k nejdelším citacím ve VT,¹⁴⁷ a právě k nim jsem měl k dispozici tři anglické předklady (jeden citovaný Millerem a dva nové), zastaralý český předklad¹⁴⁸ a francouzský originál. S přihlédnutím k nim jsem za pomoci francouzské rodilé mluvčí vytvořil předklad nový.

¹⁴³ MILLER 1962, s. 113.

¹⁴⁴ MILLER 1962, s. 91.

¹⁴⁵ MILLER 1962, s. 130.

¹⁴⁶ NIETZSCHE, Friedrich. *Tak pravil Zarathustra*. Olomouc: Votobia, 1995, s. 11. (Předklad Otokara Fischera.)

¹⁴⁷ Obz dopisu Vincenta svému bratrovi Theovi z července 1880.

¹⁴⁸ Viz GOGH, Vincent van. *Dopisy*. 2. vyd. Praha: SNKLHU, 1956. 733 s.

4.3.3.6 Henry Miller

Jako poslední zdroj pretext budu komentovat Millera samotného. Mezi intertextualismy nezahrnuji případy navazování metatextového, ke kterému se dle je uvnitř VT, kdy autor například odkazuje na již zmíněný problém, nebo se vyjadřuje ke vzniku VT jako takového (v předmluvě). Zaměřuji se pouze na šautocitace a šautoaluze jeho předchozích děl. V asijských případech tento intertextualismus Miller odkazuje na svá kratší (esej *Enormous Womb*, tedy *Ohromná dloha*) i rozsáhlejší díla (trilogie *Rosy Crucifixion*, tedy *Růžové ukřižování*), v jednom případě i sám sebe chybně cituje (viz část 4.4.1.2).

4.3.4 Název díla jako intertextualismus

Intertextualita VT začíná hned u jeho názvu, protože *The Time of the Assassins* je přímou citací z Rimbaudovy básně v próze *Šráno opojení*¹⁴⁹ z *Iluminací*.

(26)

VT: the time of the assassins¹⁵⁰

orig.: Voici le temps des Assassins.

Nezval: Hle, doba vrah.¹⁵¹

Pohorský: Nastal as Opiják.¹⁵²

CT: as zabiják

Slovo *assassins* pochází z arabského *š ashsh sh nō* neboli *špojída* i *ha-i-eō*, což ve svém případě reflektuje Pohorský, když přichází s odvážlivým ekvivalentem *šopijáci*. Pro účely CT jsem o této verzi ani neuvažoval, a když v dané Rimbaudově básni má takový výraz své opodstatnění. Zavrhl jsem i Nezvalovy *švrahy* a přelíbil citát jako *š as zabiják*, což považuji za zvukový i významový silnější a kontextově adekvátnější. Miller totiž citaci kromě názvu používá dvakrát i dále v textu a přímou ji vztahuje k sou-

¹⁴⁹ Viz RIMBAUD 2004, s. 57.

¹⁵⁰ MILLER 1962, s. 126.

¹⁵¹ RIMBAUD 1977, s. 265.

¹⁵² RIMBAUD 2004, s. 57.

asné dob , kdy Rimbaudova slova nabývají po vynálezu atomové bomby hr zného významu.

Intertextualismem je i název druhé ásti VT, *When Do Angels Cease to Resemble Themselves?*¹⁵³ (*Kdy se and lé p estávají podobat sob sa-mým?*), který je aluzí na *Zp vy Maldororovy* od Comte de Lautréamonta. Je aluzí na souv tí, které Miller pozd ji p ímo cituje. V CT poufívám vflitý p eklad Prokopa Voskovce:

(27)

VT: šIn the middle, as in the beginning of life, angels resemble themselves: how long it has been since I ceased to resemble myself!¹⁵⁴

CT: šAnd lé jsou si uprost ed flivota podobni stejn jako na jeho po átku: není to dávno, co já se jifl sob nepodobám?¹⁵⁵

Hrdli ka pí-e: šLiterární aluze v názvu ó stejn tak jako jinde v textu ó vná-í do obsahu díla v ci, významy z jiných text ů.¹⁵⁶ Podle m tomu v-ak není štak jako jinde v textu, ale p inejmen-ím dvojnásob, vřdy význam motivický tu p er stá ve význam tematický.

4.4 P ekladatelský p ístup podle jednotlivých typ

V obecné analýze jsem se zabýval intertextualismy ve VT ze statistického hlediska a stru n jsem je rozd lil podle zdroj jejich pretext . Zde se v nuji dal-ímu d lení, tentokrát podle typ intertextuality, cožl povafluji za d lení pro p eklad d leflit j-í. Pokusím se o vyvození pokud možno obecných záv r , v-e dolofím na p íkladech p ekladových e-ení. Do jednotlivých typ intertextualismy za adím dle stanovených kritérií. Jako p íklady uvedu p edev-ím p ípady, které se kritériím z n jakého d vodu vymykají.

Podle **Schahadatové** jsou šnejjobecn j-ími pojmy p íznak intertextovosti (í) naráfka a citát, ¹⁵⁷ ke kterým pro ú ely analýzy p idávám parafrá-

¹⁵³ MILLER 1962, s. 77.

¹⁵⁴ MILLER 1962, s. 105.

¹⁵⁵ LAUTRÉAMONT. *Zp vy Maldororovy; Poesie; Dopisy*. 2., upr. a dopln. vyd. Praha: Academia, 2013, s. 100.

¹⁵⁶ HRDLI KA, Milan, ed. *Translatologický slovník: výbě r z eských a slovenských prací z teorie p ekladu*. Praha: Jednota tlumo ník a p ekladatel , 1998, s. 6.

¹⁵⁷ SCHAHADAT 1999, s. 366.

zi a imitaci. Z těchto typů se nejvíce odlišuje imitace, která může být ostatním typům nadřazena a vyvíjet se ve svůj prospěch. Tím vznikají hybridní intertextualismy, na které zde bude vzhledem k jejich funkci ve VT kladen zvláštní důraz.

4.4.1 Citace

Citát (citace) je šdoslovné uvedení nějakého výroku,¹⁵⁸ může být šcizojazyčný nebo z téhož jazyka, úsek z textu jiného funkčního stylu¹⁵⁹ a platí, že citujeme především autority.¹⁶⁰

Pochází-li citát z díla, které již bylo do CJ přeloženo, překladač se musí rozhodnout, zda existující překlad použije či nikoliv. Neměl by jej použít, je-li zastaralý či nezdařilý. Může se také stát, že zavedený překlad bude neslučitelný s významem citátu v daném kontextu,¹⁶¹ a nutnost hodnocení kvality i aktuálnosti tak odpadá. Někdy však postačí změnit pouze jedno slovo či malou část vloženého překladu citátu, aby odpovídal kontextu, jak ukazuje například 24 v části 4.3.3.1.

Z přibližně 140 citací bylo možné v polovině případů použít již existující český překlad, druhou polovinu jsem přeložil sám. Těchto 70 citací zahrnuje i 14 citátů, které již přeloženy byly, ale z různých důvodů považuji jejich použití za neadekvátní nebo za kontextově nevhodné. Kolem těchto citací jsou citace cizojazyčné, resp. francouzské. Z toho všechny kromě sedmi¹⁶² pocházejí od Rimbauda.

Citace lze hodnotit z hlediska kvantity, kvality, frekvence a interference, lze analyzovat způsobem, jímž jsou v textu signalizovány.¹⁶³ Na toto hledisko se dále zaměřím podrobněji a zvlášť se zmíním i o lidových frazémích. Na závěr se pak vyjádřím k funkci citací ve VT.

4.4.1.1 Kvantita

Nejdelšími citacemi ve VT jsou dvě různé útržky z van Goghova dopisu a také francouzská citace z Camusova *Cizince* (každá z těchto citací má

¹⁵⁸ KRAUS, Jiří a kol. *Nový akademický slovník cizích slov A-fi*. Praha: Academia, 2006, s. 137.

¹⁵⁹ ECHOVÁ 2003, s. 323.

¹⁶⁰ ECHOVÁ 2003, s. 287.

¹⁶¹ HRDLÍK 1998, s. 7.

¹⁶² Dvakrát Baudelaire, dvakrát Exupéry, Amiel, Nadeau, obrácené anarchistické heslo *šni Maître, ni Dieu*.

¹⁶³ HOMOLÁK 1996, s. 27.

mezi 130-180 slovy). V ádu odstavce lze m it i n které citace z Rimbaudovy *Sezóny v pekle*. Na druhou stranu nejsou u Millera výjimkou doslovné citace dvou i t íslovné, u kterých je p i nedostate né signalizaci potífl s identifikací. U jedné takové citace, uvedené v p íkladu 28, jsem zjistil, fle se vyskytuje i v Millerov eseji šOtev ený dopis surrealist m v–udeř,¹⁶⁴ kde ji autor uvádí ve spojitosti s Nietzsche, cofl ve VT ne iní. P esto se mi nepoda ilo dále zjistit, je-li citace opravdu z n jakého Nietzscheho díla, a kdyfl, tak z kterého.

(28)

VT: Or ó with this šlying cultural maskõ.¹⁶⁵

CT: Nebo ó v této šlflivé masce kulturyõ.

4.4.1.2 Kvalita: chybné a transformované citace

Ve VT se v t–inou objevují p esné, škvalitníõ citace. U t ch nep esných i vysloven chybných bylo nutné posoudit, zda jde o chybu zám rnou i nikoliv. Kdyfl se v citaci vyskytne p eklep, nebo nap íklad chybí slovo, jde o chybu tisku nebo o p ehlédnutí autorovo, které má p ekladatel plné právo opravit.¹⁶⁶ Zde se zam ím na chyby zám rné, kdy nejde ani tak o chyby, jako spí-e o v domé, d vodné transformace.

Krom zm n citací, které se z kontextových i slovosledných d vod projevíly zkrácením i drobnou parafrází, dochází ve VT i ke zm nám subtilním, nenápadným, které jsou v–ak mnohdy podstatn ji významotvorné. Na následujícím p íkladu je vid t, jak autor pomocí kurzívy afirmuje a zd -raz uje Rimbaud v výrok, aby na n m mohl dále stav t a odvíjet od n j dal-í úvahy.

(29)

VT: **Charity is the key,í**¹⁶⁷

orig.: La charité est cette clef.¹⁶⁸

Nezval: Tímto klí em je Milosrdenství.¹⁶⁹

¹⁶⁴ Viz MILLER, Henry. *Eseje*. Praha: Dauphin, 2011, s. 120.

¹⁶⁵ MILLER 1962, s. 134.

¹⁶⁶ HRDLI KA 1998, s. 35.

¹⁶⁷ MILLER 1962, s. 101.

¹⁶⁸ RIMBAUD 1993, s. 118.

Pohorský: Milost je ten klíč.¹⁷⁰

CT: Klíč em je Milosrdenství,í

4.4.1.3 Frekvence citací

Drtivá v t-ina citací se ve VT vyskytuje jen jednou, av-ak n které se objevují n kolikrát, cofil z nich d lá motivy VT. Jde v t-inou o sousloví, vý atky z del-ích citací, které se ve VT oby ejn vyskytují také a motivy z nich je pak p ipomínají, jsou vlastn spí-e aluzemi. Pat í mezi n na-p íklad *šhydre intimeõ* (v CT ponechávám), šthe great invalidõ (šveliký neduffivecõ ó z ásti podle Nezvala¹⁷¹) nebo asté šChristmas on Earthõ (šVánoce na Zemiõ¹⁷²).

4.4.1.4 Signalizace citací

P edpokládejme, fle existuje ur itá norma podoby citátu, a tou je uvození pomocí implicitního (uvozovky, u cizojazy ných citát obvykle i kurzíva¹⁷³) i explicitního metatextového prost edku (uvozovací v ta).¹⁷⁴ Z citát vyskytujících se ve VT asi tvrtina není uvozena explicitn , zatímco obvyklé implicitní uvození (tj. pomocí uvozovek) chybí jen v asi p ti p ípadech,¹⁷⁵ z ehofl v jednom jde o francouzský citát z Rimbaudova šOpilého korábuõ, který je uvozen kurzívou. Z t ch zbývajících povafluji za významné dv citace biblické, z nichfl jednu uvádím jako p íklad:

(30)

VT: With a nobody (í) I could talk with the tongues of angels.¹⁷⁶

CT: S úplnou nulou jsem (í) dokázal hovo it jazyky and lskými.¹⁷⁷

4.4.1.5 Lidové frazémy

Za citáty povafluji i šlidové frazémyõ,¹⁷⁸ tedy p ísloví, r ení a n která kli-é. Ta jsou ve VT uvozena frázemi typu *as the saying goes, as we say ne-*

¹⁶⁹ RIMBAUD 1977, s. 215.

¹⁷⁰ RIMBAUD 2004, s. 9.

¹⁷¹ RIMBAUD 1977, s. 341.

¹⁷² RIMBAUD 1977, s. 246.

¹⁷³ To je i p ípad VT.

¹⁷⁴ HOFFMANNOVÁ 1997, s. 36.

¹⁷⁵ Nepo ítaje v to citace pouflité v rámci imitace a lidové frazémy, zvlá-tní typ citace.

¹⁷⁶ MILLER 1962, s. 18.

¹⁷⁷ Viz *Bible ó Pavel*, 1. Korintským 13:1.

¹⁷⁸ ECHOVÁ 2003, s. 287.

bo *it is said*, které všechny znamenají v podstatě totéž (*jak se říká*). Ve VT se setkáváme například s indickým příslovím, které je ve VJ zastupováno v jiné podobě, což v CT pro tentokrát děláme pomocí doslovnosti:

(31)

VT: **When the pupil is ready the Master is always there.**¹⁷⁹

běžná verze: When the pupil is ready, the Master appears.

(Když je žák připraven, u itel se objeví.)

CT: **Když je žák připraven, u itel se vřdycky najde.**

4.4.1.6 Funkce citací

Vzhledem k tématu VT je pochopitelné, že přes polovinu citací pochází od Rimbauda a s tím souvisí i jejich funkce. Autor je používá jednak jako argumenty a další materiál podporující objektivnost svých názorů a soudů, ale také jako podkres a impuls pro své ryze subjektivní úvahy. Znamená je využívá pro srovnávání Rimbauda se sebou i s jinými, vřdy s jejich pomocí zdrazní nějaký rys Rimbaudovy povahy nebo nějakou jeho životní zkušenost. Často bere básnickovy výroky jako dogmata, nezpochybnitelné pravdy, které používá jako výchozí bod pro svá zamyšlení, rozvíjí je nebo subjektivně interpretuje. Mnohokrát jich využívá coby metafor pro i hovor o Rimbaudově životě, čímž vyjaduje propojenost jeho života a umlecké tvorby. V naprosté většině případů je jeho postoj k citacím afirmativní, i když několikrát s nimi polemizuje, například s výroky jiných spisovatelů o Rimbaudovi. Citace, které nemají svůj původ u Rimbauda, v něm často mají svůj cíl, protože jimi Miller dokládá a ilustruje svá tvrzení. Někdy je funkce citace –ironická, například když ji Miller vidí jako proroctví pro dnešní dobu a odhalí tak její nadsásovost.

Z výše uvedeného vyplývá, že funkce citování je ve VT především ilustrační.¹⁸⁰ S ohledem na stylovou oblast díla preferuji Homolovu terminologii, který funkci citátu v eseji nazývá šornamentální.¹⁸¹

¹⁷⁹ MILLER 1962, s. 111.

¹⁸⁰ HOFFMANNOVÁ 1997, s. 36.

¹⁸¹ HOMOLÁ 1996, s. 28.

4.4.2 Parafráze

ekn me, že parafráze je jakási průhledná citace p ená-ející obsah a nikoli formu, že v ní jde o švyjád ení stejného d je, myšlenky nebo motivu jiným zp sobem.¹⁸² Implicitních signál (uvozovek) v t-inou nevyužívá, takže pokud není ozna ena ani explicitn , hrozí její neodhalení. Pokud je parafráze v uvozovkách, m fme ji myln považovat za citaci. Miller například ve VT uvozuje šcitátě z vlastního díla, dokonce tená e informuje ze kterého, a jedině, co nazna uje, že nemusí jít o p esnou citaci, je paradoxn práv uvozovací v ta, kde *I believe* na nás u Millera musí p sobit nevhodn . Proto také e ené uvození p ekládám jako *mám dojem*. Autorovi tady jde o smysl p vodní citace (kterou krom parafrázování i zkracuje) a nemá tedy pot ebu citovat se doslova:

(32)

VT: **šOutside! Forever outside! Sitting on the doorstep of the mother's womb.õ I believe those are my own words, in *Black Spring*, a golden period when I was almost in possession of the secret.**¹⁸³

Black Spring: šYou sit on the doorstep of your mother's womb and you kill time ó or time kills you. (í) Outside. Forever outside.õ¹⁸⁴

erné jaro: šSedíte na prahu mat ina l na a zabíjíte as ó nebo as zabíjí vás. (í) Vždy mimo.õ¹⁸⁵

CT: **šVenku! Navždy sed t venku, p ede dve mi mat iny d lohy!õ Mám dojem, že to jsou má vlastní slova z *erného jara* napsaného ve zlatém období, kdy jsem m l to tajemství na dosah ruky.**

4.4.3 Aluze

Aluze je definována jako šnep ímý i implicitní odkaz k jinému textu, historické události i osob ě,¹⁸⁶ i když m že pochopiteln odkazovat i na

¹⁸² KRAUS 2006, s. 594.

¹⁸³ MILLER 1962, s. 50.

¹⁸⁴ MILLER, Henry. *Black Spring*. New York: Grove Press, 1963, s. 201.

¹⁸⁵ MILLER, Henry. *erné jaro*. Olomouc: Votobia, 1995, s. 185.

¹⁸⁶ HOMOLÁ 1996, s. 58.

jiné jevy a skutečnosti, a ufl náboženské, mytologické nebo třeba hudební. Ideálně by samozřejmě měla špustit ten samý mechanismus asociací jako v originále,¹⁸⁷ což je požadavek tím reálnější, čím blíže má cílová kultura ke kultuře výchozí.

Zatímco zdrojem pretextu ostatních typů intertextualismu je ve většině případů Rimbaud, u aluzí tomu tak není. Z asi 120 aluzí přímo na jeho dílo jich odkazuje necelá třetina.

Domnívám se, že z obecného hlediska je aluze nejméně významotvorným typem intertextualismu, že její charakter je často ryze denotativní. Na druhou stranu případy, kdy se na tvorbu významu podílí, mohou být slovně velmi úsporné a hutné a přesto znamenat mnoho.

Aluze může být na rozdíl od citace jednoslovná, ale také může být poloviční citací. Základní typy aluzí jsou aluze onomastické (vlastní jména), citátové (aludují část pretextu) a titulové (aludují titul pretextu),¹⁸⁸ k nim přidávám narážky na historické události. Tyto tři základní typy budou dále podrobněji rozebrány.

4.4.3.1 Onomastické aluze

Vlastní jména nacházející se ve VT jsou většinou jména spisovatelů a dalších osobností (viz například 33 a), nemalý počet tvoří geografické názvy (33 b) a v menší míře nalezneme i literární postavy (33 c) i prvky mytologie (33 d). Ve VJ i CJ máme u těchto vlastních jmen většinou stejný nebo podobný výraz, v této odlišnosti najdeme snad jen u geografických názvů, jak jsem upozornil v kapitole 3.6.

(33)

- a) Virgil ó Vergilius, Joan of Arc ó Johanka z Arku, Columbus, Blake, Dostoievsky, Rousseau, Anaïs Nin, Céline, Goethe, Kierkegaard, Strindberg, de Nerval, Malaquais, Cabeza de Vaca, Abelard, Gautama, Hieronymus Bosch, *Jeune Roi Soleil*,
- b) *Parnassus* ó *Parnas*, Dead Sea ó Mrtvé moře, Easter Island ó Velikonoční ostrov, Orient, Polynesian ó polynéský, Roche, Charleville,

¹⁸⁷ HRDLÍK 1998, s. 6.

¹⁸⁸ HOMOLÁK 1996, s. 65.

- c) Faust, Rip van Winkle, Hamlet, Shylock
- d) harpy ó harpyje, sphinx ó sfinga, dryad ó dryáda, mermaid ó mo ská panna, centaur ó kentaur, Beulah,¹⁸⁹í

Co se tý e spisovatel a jejich postav, Miller v t-inou zmi uje ist jen jejich jméno, av-ak n kdy je konkrétn j-í a explicitn uvede i n jakou jejich vlastnost nebo charakteristický rys (viz p íklad 34 a), nebo je pouffije jako p ím r 34 b).

(34)

- a) *Rip Van Winkle sleep*¹⁹⁰ ó *Rip van Winkl v spánek, a pagan like Virgil*¹⁹¹ ó *pohan jako Vergilius, Let us remember Shylock's speech!*¹⁹² ó Vzpome me na Shylockovu e !
- b) *to the deep Freudian hell of wish fulfillment*¹⁹³ ó *do hlubin freudovské-ho pekla spln ných p ání*
He is not seeking a return to Nature, à la Rousseau.¹⁹⁴ ó Nehledá návrat k p írod à la Rousseau.

Pro dv postavy Miller pouffívá r zná ozna ení, dalo by se íct i p ez-dívky, opisná vyjád ení; jsou jimi ábel (*Devil, Satan, Lucifer, Anti-Christ, Evil One, Satanic Majesty ó Jeho ábelské Veli enstvo, Prince of Darkness ó vládce temnot*) a Rimbaud (*proud Prince Arthur ó py-ný princ Arthur, Prince of Ardennes ó Princ z Arden*).

4.4.3.2 Citátové aluze

Citátové aluze ve VT se ásto vztahují k dílu Rimbaudovu, ale Miller naráfí i na D. H. Lawrence (viz p íklad 35) nebo Shakespearova *Macbetha* (p íklad 36).

(35)

¹⁸⁹ šRájõ z Blakeovy mytologie.

¹⁹⁰ MILLER 1962, s. 43.

¹⁹¹ MILLER 1962, s. 90.

¹⁹² MILLER 1962, s. 121.

¹⁹³ MILLER 1962, s. 85.

¹⁹⁴ MILLER 1962, s. 136.

VT: In this respect he reminds me much of D. H. Lawrence, who had quite a little to say about this subject, i. e., about preserving intact the core of one's being.¹⁹⁵

CT: V tomto ohledu mi hodně připomíná D. H. Lawrence, který mluví o této věci dost často, tj. o tom, jak zachovat jádro lidské bytosti nedotčené.

(36)

VT: Save for the furious and most ancient witches, the heath is deserted.¹⁹⁶

CT: Až na ty rozlíčené prastaré arod_jnice je vesovi-t liduprázdné.

Přede vším z předchozího příkladu je znát, že citátová aluze má být patřita k nejobtížněji nalezitelným typům intertextualismu. Zde skutečně předkladatel-tená musí aludovaný pretext znát. Pokud tomu tak není, tak právě v takovémto případě by měla zafungovat jeho intuice. Samotný předklad pak v těchto případech nebývá náročný, domnívám se, že ve většině případů by mohl být adekvátní i při neodhalení aluze, takže nakonec jediným nedostatkem je nedokonalé pochopení díla, neodhalená souvislost s literární tradicí.

4.4.3.3 Titulové aluze

Ve VT najdeme jak odkazy na díla do CJ přeložená (Camus v *Cizinec*, Milton v *Ráj znovu nabytý*, dílo Millerovo a Rimbaudovo), tak na knihy v CJ neznámé, kdy anglické názvy překládám (Wallace Fowlie: *Clowns and Angels ó Klauni a and lé*) a francouzské ponechávám (*L'Habitation du Désert*). U anglických názvů pak v poznámce pod čarou uvádím originální název.

Když Miller popisuje Rimbaudovu zdoluhavou spirituální smrt, poufívá pro gradaci název jedné z Baudelairových básní v próze: *Anywhere, out of the world!*¹⁹⁷ Zde by se mohla vyskytnout zvláštní komplikace, poněvadž Baudelaire pro báseň poufívá anglického názvu a nikoli francouzského. Tento fakt se nutně ztrácí ve VT, avšak v CT by teoreticky mohl být zachován. V CT však volím český předklad titulu (*Kamkoli mimo tento sv t!*), aby

¹⁹⁵ MILLER 1962, s. 20.

¹⁹⁶ MILLER 1962, s. 146.

¹⁹⁷ MILLER 1962, s. 96.

m l stejnou pozici jako ve VT a navíc je podle m nanejvý– d leffitý jeho doslovný význam.

etné knihy v CJ neznámé Miller uvádí v záv re né COD , jejíf ana- lýza by zabrala samostatnou práci.

4.4.3.4 *Naráfky na historické události*

Krom obecných zmínek o 2. sv tové válce Miller odkazuje p ede- v–ím na události související s Rimbaudem ó nap íklad na *krvavou Komunu* (*bloody Commune*) nebo na vzty ení Rimbaudova památníku v jeho rodném Charleville.¹⁹⁸ T chto nárafek ve VT není mnoho a p ekladatelsky nejsou náro né. Jejich v t–í mnofství nefl ve zbytku knihy se op t nachází v CO- D , p íklady tedy neuvádím.

4.4.4 *Imitace*

Imitace se pon kud vymyká povaze ostatních typ intertextuality, protof, jak jifl bylo e eno, operuje na vertikální dimenzi, pomocí vztah para- digmatických a nikoli syntagmatických.¹⁹⁹ Jde o šnapodobování pravidel a n kdy také fragment a slofek [pretextu] traktovaného jako autoritativní vzorecõ,²⁰⁰ nápodobu cizích výrazových prost edk .²⁰¹ Imitace je p edev–ím prost edkem k dosažení parodie nebo pastí-e, cofl se obojí ve VT objevuje. Hovo íme pak o špseudocitátchõ, které mohou být zabarveny šironickou distancíõ.²⁰² A jak m fle k imitaci vlastn v bec dojít? Napodobit lze totifl kafdého velkého tv rce, protof kafdý z nich si jakoby šzmonopoliz[oval] ur itý tón, atmosféru a stavbu obraz õ.²⁰³

Ve VT není imitací velké mnofství, zato jsou velmi výrazné a význa- motvorné. V–echny úzce souvisí s Rimbaudem. Bu jde o imitaci p ímo jeho hlasu (asi osm p ípad) nebo hlasu, který k n mu promlouvá (ábel, soudce). V n kterých p ípadech je imitace ozna ena uvozovkami; pak se jedná o vý-e e ený špseudocitátõ. Domnívám se, fle tato signalizace zesi- luje ú inek výpov di, zvlá-t pokud je její tón parodický. V p íkladu 37 poufívám v CT jako dal–í zesílení parodického charakteru vykání.

¹⁹⁸ Viz MILLER 1962, s. 182.

¹⁹⁹ HOFFMANNOVÁ 1997, s. 36.

²⁰⁰ HOMOLÁ 1996, s. 25.

²⁰¹ HRDLI KA 1998, s. 30.

²⁰² HOFFMANNOVÁ 1997, s. 35.

²⁰³ VILIKOVSKÝ 2002, s. 36.

Ve VT najdeme kromě istých nápodob hlasu/stylu (viz šrozsudekō v p íkladu 37) i nápodoby hybridní, které vyuffívají aluze a parafráze, n kdy dokonce doslovné citace, jak je tomu n kdy p i imitaci Rimbauda. Tyto šhorizontální intertextualismyō tak zesilují ú inek celé imitace, zvy-ují v rohodnost napodobení básníkova hlasu. To je je-t umocn no, je-li imi-tace ve francouz-tin ; t mi se zde v-ak zabývat nebudeme. V p íkladu (38 uvádím ást nejdel-í imitace ve VT, ve které si m fleme v-ímnout v-ech prost edk , které v jejím rámci Miller pouffívá: bezp ísudkové v ty, kurzíva, pauzy, imperativ, expresivní lexikum, pouffití citací/parafrází/aluzí. V t-ina z t chto prost edk sloufí k napodobení skute né mluvené e i.

(37)

VT: šRimbaud, you have been judged guilty. You will have your head neatly cut off in a public place in the name of the discontented artists of the civilized world.ō²⁰⁴

CT: šRimbaude, byl jste shledán vinným. Va-e hlava bude pe liv useknuta na ve ejnosti jménem v-ech nespokojených um lc na-eho civilizovaného sv ta.ō

(38)

VT: (í) Away with false idols and the baubles of science. Down with dictators, demagogues, and rabble-rousers. **Let us not curse life**, let us worship it! The whole Christian interlude has been a denial of life, a denial of God, a denial of the Spirit. Freedom has not even been dreamed of yet. Liberate the mind, the heart, the flesh! (í) This is the winter of life and **šI distrust winter because it is the season of comfort!ō** Give us **Christmas on Earthí** not Christianity. **I never was a Christian, I never belonged to your race. Yes, my eyes are closed to your light. I am a beast, a niggerí but I can be saved! You are the phony niggers, you misers, you maniacs, you fiends!** I am the real nigger and this is a nigger book. I say, let us have **Christmas on Earthí** now, *now*, do you hear? Not pie in the sky!²⁰⁵

²⁰⁴ MILLER 1962, s. 123.

²⁰⁵ MILLER 1962, s. 90-91.

CT: (í) Pry s fale-nými modlami a hloupostmi v dy. Svrhn me diktátory, demagogy a manipulátory. **Neproklínejme flivot**, uctívejme jej! Celá k es anská epizoda byla pop ením flivota, Boha i Ducha. O svobod se nám dosud je-t ani nesnilo. Osvobo te mysl, srdce, t lo! (í) Tohle je zima flivota a já se **šobávám zimy, protofle je to as pohodlí!** Dejte nám **Vánoce na Zemi**...ne k es anství. **Já jsem nikdy nebyl k es anem, nikdy jsem nep íslu-el k té va-í rase. Ano, mám o i zav ené p ed va-ím sv tlem. Jsem zví e, negrí ale mohu být spasen!** Vy jste fale-ní neg i, vy lakomci, vy maniaci, vy zu ivci! Já jsem opravdový negr a tohle je má negerská kniha. Povídám, dop ejte nám **Vánoce na Zemi**...te hned, sly-íte? fiádné vzdu-né zámky!

(Tu n vyti-t né ásti jsou více i mén doslovné citace ze *Sezóny v pekle*, ve zbytku by se na-lo n kolik skrytých aluzí i na dal-í Rimbaudova slova. V p ípadech citací vycházím ze zavedeného p ekladu Rimbauda, pokud to kontext dovoluje.)

Následujícím p íkladem dokládám Millerovu schopnost parodie, její vyuffití p i vyjád ení postoje k západnímu sv tu. Jde o Millerovu typickou h í ku; vzpome me na jeho šCosmodemonic Telegraph Companyõ (šKosmodémonická telegrafní spole nostõ) z *Obratníku Kozoroaha*.

(39)

VT: (6:00 A.M. Western Standard Diabolical Time)²⁰⁶

CT: (6 hodin ráno západního standardního ábelského asu)

Z vý-e e eného vyplývá, fle imitace m fle být nadmíru osobitým projevem spisovatele, v p ípad Millera jde dokonce o významnou sloflku autorského stylu. Tomu nasv d uje i fakt, fle jediný opravdu výrazný vulgarismus ve VT je pouflit práv v rámci imitace:

(40)

²⁰⁶ MILLER 1962, s. 161.

VT: And so he said, *š Fuck you, Jack! Fuck you one and all!*²⁰⁷

CT: A tak ekl: *š Seru na tebe, kámo! Seru na vás na v-echny!*^ō

4.5 Funkce intertextuality v Millerov autorském stylu

Intertextualita tvo í u recepce a interpretace Millera jednu z rozhodujících sloflek. Dokáfleme-li ji v jeho díle pln detekovat ó protofle význam nepramení v autorovi samotném, nýbrfl ve schopnosti tená e vnímat jeho e intertextuáln²⁰⁸ ó, uvidíme jej v kontextu nesmírné -í e kulturního d - dictví, která navíc ost e kontrastuje s jeho p vodními, originálními prorocnými my-lenkami. Intertextuální vid ní nám odhalí pravou hloubku jeho postoj , dá jim rámeček, cofl v tomto p ípad neznamená uzav ení do n jakého prostoru, ale naopak rozbití hranic. Myslím, fle nejen šskrytá intertextualita je významotvorná²⁰⁹, a fle vytvo eným dílem se et zec idejí nekon í: tená , tedy i (nebo p edev-ím) p ekladatel, má moflnost celý systém dále roz-í it, jelikofl šobjavovanie skrytých významov in-piruje vznik nových díel²¹⁰, takfle et zec se stává nekone ným.

Sice je pravda, fle šp eklad jako celek je tím dokonalej-í, ím lépe se poda í p ekonat jeho rozpornost²¹¹, ale co kdyfl je rozporný sám originál? Sou ástí Millerova autorského stylu je zna ná nesoustavnost a chaoti nost, ve které je jediným záchytným bodem on sám coby vyprav . Tyto vlastnosti se promítají i do jeho zp sobu zacházení s intertextualismy, které subjektivn p izp sobuje svým pot ebám, klade vedle sebe zcela bez systému citace anglické i francouzské a podobn . Jeho poufívání intertextualism není statické, ale naopak velmi dynamické, p edev-ím citace z Rimbauda dále rozvíjí, p ípomíná a metaforicky aplikuje na skute ný flivot.

Miller pomocí jiných, jifl existujících text , na Rimbauda a jeho dílo vrství celé spektrum dal-ích osobností a jejich my-lenek, a tak vytvá í sv j vlastní ideový vesmír, univerzum, které není p esn vymezeno, a p esto do e víme, co do n j pat í a co nikoliv. Jeho centrem je samotný Miller,

²⁰⁷ MILLER 1962, s. 123.

²⁰⁸ ALLEN 2011, s. 72.

²⁰⁹ FIFER 2009, s. 40.

²¹⁰ POPOVI 1975, s. 30.

²¹¹ LEVÝ 2012, s. 89.

který Rimbauda používá pouze jako satelit, skrz který tená i zprostředkovává ideje mnoha osobností, všechny naráž na jediné frekvenci.

Intertextualita je kromě VT výrazným rysem i jiných Millerových děl (i když rozhodně ne všechny), například u *Obratníku Raka* se mluví o špleťtí a p sobivé síti citací z různých, často protichůdných center modernosti.²¹² Díky ní poznáme, že byl více ovlivněn autory evropskými než americkými, že má blízko i k těm kterým východním a okultním učeníům, jako je zen-buddhismus nebo teosofie, což však bylo u spisovatelů jeho doby běžné.²¹³ Intertextualismy používané Millerem navíc tvoří i linii v jeho vlastním díle, protože pomineme-li mnohé citace použité jen jednou, tak zbyde určitý fond nebo komplex jeho oblíbených, zejména klíčových citátů, které se objevují v knihách, esejích i dopisech napříč celým jeho dílem.

²¹² V orig.: a complex and compelling tissue of quotations from various, and often contradictory, centres of modernity. © GARLAND, Sarah. "The Dearest of Cemeteries: European Intertexts in Henry Miller's *Tropic of Cancer*." In *European Journal of American Culture* 29 (3), 2010, s. 197-8, (cit. 13. března 2013). Dostupné z <doi:10.1386/ejac.29.3.197_1>.

²¹³ Viz GARLAND 2010, s. 204.

5 Závěr

Na začátku své bakalářské práce jsem si vytyčil trojí cíl. Tím bylo za prvé upozornit na Millerovu knihu *The Time of the Assassins: A Study of Rimbaud*, za druhé provedení eklatatské analýzy díla s uvedením příkladů z vlastního překladu, a za třetí pak analýza intertextové roviny díla opět s ohledem na vlastní překlad. V rámci cíle třetího jsem doufal uinit určitě obecné závěry týkající se jak funkce intertextuality ve VT, tak především jejího provedu do CT.

Prvního cíle je dosaženo již samou existencí práce. Důvodem, pročci na dané dílo upozornit, je fakt, že jde o podle mne významné dílo osobitého autora, které dosud nebylo do velké míry přeloženo, přestože české překlady Millera mají již mnohaletou tradici. Myslím, že kniha je i téměř sedmdesát let po svém vzniku stále aktuální, nebo spíše její aktuálnost s ubíhajícím časem roste, jelikož autor se v ní vnuje nadčasovým tématům a kniha je do jisté míry prorockého rázu.

Peklatatská analýza, která byla mým druhým cílem, již vyřadila skutečnou práci. Týkájí se jí všechny tři hlavní části práce, z nichž ta třetí se zabývá čistě jen intertextualitou. V první části jsem podal informace o životě a díle autora VT, o českých vydáních jeho knih a o umístění VT v kontextu autorova díla. V této části za klíčový prvek považuji analýzu jeho autorského stylu, na jejíž závěry odkazují i ve zbytku práce.

První část byla vlastně úvodem k části druhé, která je již analýzou VT jako takovou. V ní jsem se vnoval nejprve uhlíkem kontextovým faktorům VT, jakými je stylové zařazení textu, autorský záměr, nároky kladené na překladce a také místo a čas vzniku díla. Zmínil jsem také horizontální členění textu, jeho rozdělení na jednotlivé části. Dále se zabývám lexikálními výrazovými prostředky použitými ve VT a uvádím nejspíše jejich rysy, které VT v této oblasti charakterizují. VT je po lexikální stránce mnohovrstevnatý, obsahuje rozličné výrazy formální i neformální, odborné termíny, slova zastaralá a cizojazyčná, jejichž překlad vyžaduje zvláštní pozornost. Zmínil jsem také metaforičnost VT, užití frazeologických jednotek a klíčových slov, která někdy vytvářejí synonymické řady. Zabýval jsem se i morfosyntaktickými výrazovými prostředky, kdy jsem se zaměřil na strukturu

v t (krátké versus dlouhé) a na jejich druhy (tázací, rozkazovací i zvolací), e-íl jsem nominálnost i hutnost (gerundium, infinitiv) VT, vyuffití trpného rodu a p íznakového slovosledu. Stru n jsem se vyjád il i k neverbálním jazykovým prost edk m a shrnul kulturní specifi nost VT, která se ukázala být kvantitativn nevelkou, ale ob as velmi detailní. Tuto kapitolu i v-echny kapitoly týkající se výrazových prost edk jsem prokládal p íklady e-ení p ekladu jednotlivých problém , vřdy jsem uvád l úryvek z VT i CT. Do-mnívám se, fle nejvíce tv r í e-ení vyfladovaly idiomatické et zce, nomi-nální bezp ísudkové v ty a n které p ípady trpného rodu, nejuv t-í pozor pak bylo t eba dát si na n které kulturní odli-nosti VJ a CJ, nap íklad na geogra-fické názvy. Nejzásadn j-í rozhodnutí pak bylo nutné u init v souvislosti s cizojazy nými výrazy ve VT, kdy zvý-ením po tu poznámek pod árou proti originálu p ímo zasahuji do horizontálného len ní textu.

Jedním z nejvýrazn j-ích rys VT je jeho bohatá intertextualita, na jejímfl správném p evodu do CJ p ímo závisí pochopení díla tená em, a práv této problematice jsem se v noval v záv re né t etí ásti. Nejd íve jsem intertextualitu definoval coby termín, uvedl její typologii (zjevná/explicitní/manifestovaná/horizontální vs. skrytá/implicitní/konstitutivní/vertikální), ur il její funkci a zd raznil d lefitost její recepce, která p ímo souvisí s pojetím intertextuality coby p ekladatelského problému, emufl jsem se v noval dále. Ukázalo se, fle mořnost/nemořnost zachování intertextuality v p ekladu se odvíjí od velikosti bariér vzniklých v d sledku odli-nosti dvou st etávajících se kultur. V na-em p ípad jsou tyto bariéry snesitelné, jde o kultury západního sv ta, vlastn o kultury evropské, nebo autor má ke kontinentální tradici o ividn blífl neř k tradici americké.

Po teoretickém úvodu jifl následovala samotná analýza intertextuality ve VT, kdy jsem nejprve v rámci obecné analýzy uvedl statistiku intertextualism v textu, prozradil metodiku jejich odhalování a rozd lil je podle zdroj pretext , z nichfl pocházejí. Vyjád il jsem se také k p ekladu názvu VT, který je sám intertextualismem. Na obecnou analýzu jsem navázal rozd lením intertextualism podle typ a stanovením p ekladatelského p ístupu k nim. Jako základní ty i typy jsem pro ú ely analýzy vymezil citace, parafráze, aluze a imitace. U **citací** jsem zmínil ty i hlediska jejich hodnocení (kvantita, kvalita, frekvence, signalizace), kdy se nejvýrazn j-ím

problémem ukázaly být citace záměrně šchybně, vlastně transformované, a také citace pouze implicitně signalizované (jsou tedy na pomezí aluze), kterých však je ve VT naprostá menšina. Jako zvláštní typ citací jsem představil lidové frazémy, které signalizovány také nebývají. Vyjádřil jsem se také k případům již existujících příkladů citátů v CJ, které doporučuji použít v případě, že jsou nezastaralé, kvalitní a v první řadě kontextově adekvátní. Funkci citací jsem stanovil jako ornamentální, i když to samozřejmě neplatí ve všech případech. **Parafrázím** jsem se pro jejich nevelký výskyt i význam v noval jen okrajově zmínil, jsem jejich mnohdy matoucí charakter. **Aluze** jsem rozdělil na čtyři základní typy (onomastické, citátové, titulové a historické), z nichž jako nejproblematické jsem určil aluze citátové, které jsou obvykle nejméně nápadné a tudíž nejobtížněji naležitelné, kdy je nutná buď znalost aludované skutečnosti nebo správná intuice. Za určitých závažných povahou fakt, že iastou denotativnost aluzí kompenzuje jejich hutnost, která pramení z obvykle nevelkého rozměru a dává jim tedy schopnost vyjádřit na malé ploše mnoho. Posledním analyzovaným typem byla **imitace**, jediný zástupce konstitutivní intertextuality (viz podkapitola 4.1.2) ve VT, používaný k dosazení parodie či pastiche. Od ostatních se liší i svou nadřazeností v rámci díla, může být hybridním útvarem a zahrnovat v sobě například citace. Imitaci jsem stanovil jako jeden z významotvorných prvků v textu, ve VT je rozhodně nejvýraznějším intertextualismem i přes svůj nepočetný výskyt kompenzovaný občas délkou.

V poslední kapitole závěrečné části jsem se pokusil vymezit funkci intertextuality ve VT a především obecně v Millerově díle. Její role je významná, v nichž ohledech klíčová. Miller ji vyvolává v tichou pasticheovým stylem k afirmaci, někdy k polemice a v případě imitací k parodii, ve VT iasto intertextualismy používá jako metafory. Intertextuální rovina Millerových knih kontrastuje s jeho povodními myšlenkami, které tak umocňuje a zařazuje do určitého proudu, možná trochu obskurního. Došlo jsem k názoru, že Miller skrze intertextualitu vytváří svůj vlastní kosmos, jehož středem a cizí ideje kolem něj obíhají, tvoří fond, ze kterého čerpá, a tudíž mnohé citace nalezneme v různých jeho dílech v totožné podobě. Dává nám jevo spjatost jak s mnohými klasickými autory, tak s tradicemi východního myšlení.

V úvodu jsem hovořil o důležitosti správného provedení intertextuálních prvků VT a vyslovil jsem přání dojít k obecným závěrům, které by mohly tento provedení usnadnit a napomoci tak adekvátní recepci díla. Během analýzy intertextuální roviny VT jsem našel několik problémů, které vyžadovaly zaujmout jasné stanovisko. Tyto problémy byly například poměrně vysoký výskyt cizojazyčných intertextualismů, existence oficiálních českých překladů některých citovaných děl, a také nepřesnosti a chybnosti některých citací. V těchto záležitostech se mi podařilo dospět k určitým závěrům a nalézt vhodná řešení. Otázka intertextuality je však stále zobecnitelná a celkový výsledek provedení je tedy nejlépe znát na řešení konkrétních problémů. Představa, že vytvořím komplexní systematický model pro zařazení jednotlivých intertextualismů, který by usnadnil celkové provedení, naplněna nebyla; nicméně jsem si uvědomil, že důležitější než přesné zařazení intertextualismů dle typologie, které se ukázalo být nedosažitelným, je samotný jejich překlad, který vychází z kontextu jednotlivých případů a nikoli z jejich obecných vlastností. Práce tak byla přínosná na prvním místě v tom, že mi dokázala více přizpůsobit praxi nad teorií, více přizpůsobit konkrétní nad abstraktní.

6 Summary

The aim of my bachelor thesis was to introduce Henry Miller's double essay *The Time of the Assassins: A Study of Rimbaud* to Czech readers, elaborate its translation analysis and analyze intertextuality of the book in detail. I decided to accompany both the analyses by examples from the source text and also from the target text. The target text is my own translation which is a work in progress, only the first of two main parts has been finished yet.²¹⁴ I am determined to accomplish the translation of the book since the Czech translation of it has not been produced yet, and the analyses and decisions made in pursuance of transferring intertextuality of the source text would be helpful.

I divided my thesis into three main sections.

The first section (CONTEXT) concerns itself with the author of the source text, Henry Miller (1891-1980), who was an outstanding and controversial American author who found his original voice in 1930s in Paris. I mentioned several basic facts from his life and listed his most important books as well. The crucial part of this section is the analysis of Miller's style of writing, where I write about his autobiographical and slightly surrealistic style full of humorous stories and philosophical reflections.

The analysis of the source text itself is to be found in the second section (TEXT) and it is based on the modified form of the model established by Vrbová.²¹⁵ First I analyzed the contextual factors of the source text (save for the author that was analyzed in the first section), i.e., its stylistic characterization, author's intention, recipient, place and time of its formation and also its main themes. Then I described the horizontal structure of the source text; it consists of a preface, two main parts and a conclusion which is called *CODA*. But the substantial part of this analysis deals with the lexical and morphosyntactical means of expression where there are plenty of challenging problems for a translator, such as idiomatic expressions, usage of foreign text (in overwhelming majority French), passive voice, cleft structures or nominal sentences. The solutions of these problems are illustrated by ma-

²¹⁴ See the attached CD.

²¹⁵ See VRBOVÁ, Alena. *Stylistika pro p ekladatele*. Praha: Karolinum, 1998, s. 9-11.

ny examples from both the source and the target text. This is also the case of the next two parts concerned with the nonverbal means of expression and with cultural specificity.

In the last section (INTERTEXT) I focused on intertextuality and its transfer to the target language since it is one of the most important features of the source text. First I tried to propose a definition of the term and I concerned myself with its function and reception. This theoretical insight was mostly based on the notions of Graham Allen, Ji í Homolá and Lawrence Venuti. It was followed by designating intertextuality an issue for a translator and I found out that transfer of intertextuality is complicated by the cultural barriers. In the main part of this section I analyzed intertextuality in the source text, I mentioned its statistics, stated methodology of its detection and I divided the discovered intertextualisms according to their sources (authors of the pretexts). But the following division, division of the intertextualisms into four basic types, was the crucial one. The four types are **quotation, paraphrase, allusion** and **imitation**. The most distinctive problems are to be found in the sphere of quotations (if to use already existing ðofficialö translations; quotations in French; incorrect quotations ó a mistake or deliberate transformation?) and allusions (threat of non-detection of quotational allusions). Yet the most meaning-bearing and therefore essential are imitations, as was ascertained.

The last part of the third section is concerned with the role of intertextuality in the source text and generally in Henry Miller's style of writing. I consider intertextuality to be an integral part of his books, so their proper and full reception depends on its detection and interpretation. His application of intertextualisms is predominantly affirmative and pastiche-like, he creates his own quotation stock used across the spectrum of his writings.

The conclusion of the thesis is basically a summary of the contents of it, but it is also an assessment of my initial aims and of their attainment. I reasoned that although I arrived at several general conclusions, the solution of the whole issue is ungeneralizable and the main point lies in particular problems. The idea of creating a model for transfer of intertextuality turned out to be a mirage. I concluded that it is not possible to set up a theory of

such a transfer, but it is possible to transfer it to the target text adequately due to careful solutions of the individual problems.

7 Bibliografie

ALLEN, Graham. *Intertextuality*. 2. vyd. London: Routledge, 2011. vi, 244 s. ISBN 978-0-415-59694-7.

BARTHES, Roland. ŠSmrt autora.õ In *Aluze*, 2006, 10 (3), s. 75-77. ISSN 1212-5547.

BLINDER, Caroline. *A Self-Made Surrealist: Ideology and Aesthetics in the Work of Henry Miller*. Rochester: Camden House, 2000. 170 s. ISBN 1-57113-133-7.

APEK, Karel. *Francouzská poezie nové doby*. 9. vyd. Praha: eskoslovenský spisovatel 1, 1964. 302 s.

ECHOVÁ, Marie a kol. *Sou asná eská stylistika*. Praha: ISV, 2003. 342 s. ISBN 80-86642-00-3.

DUŠKOVÁ, Libuše a kol. *Mluvnice sou asné angli tiny na pozadí e-tiny*. 2. vyd. Praha: Academia, 1994. 673 s. ISBN 80-200-0486-6.

ERICKSON, Steve. ŠHenry Miller: Exhibitionist of the Soul.õ In *Conjunctions* 29, podzim 1997 (cit. 15. března 2013). Dostupné z <<http://www.conjunctions.com/archives/c29-se.htm>>.

FITNER, Zbyněk. *Příklad jako kreativní proces: teorie a praxe funkcionalistického příkladání*. Brno: Host, 2009. 320 s. ISBN 978-80-7294-343-2.

GARLAND, Sarah. ŠThe dearest of cemeteries: European intertexts in Henry Miller's Tropic of Cancer.õ In *European Journal of American Culture* 29 (3), s. 197-215, (cit. 13. března 2013). Dostupné z <[doi:10.1386/ejac.29.3.197_1](https://doi.org/10.1386/ejac.29.3.197_1). 2010>.

GOGH, Vincent van. *Dopisy*. 2. vyd. Praha: SNKLHU, 1956. 733 s.

HATIM, Basil. ŠIntertextual Intrusions: Towards a Framework for Harnessing the Power of the Absent Text in Translation.õ In SIMMS, Karl, ed.

Translating Sensitive Texts: Linguistic Aspects. Amsterdam: Rodopi, 1997, s. 29-45. ISBN: 90-420-0260-3.

HATIM, Basil a MUNDAY, Jeremy. *Translation: An Advanced Resource Book*. London; New York: Routledge, 2004. 373 s. ISBN 0415283051.

HOFFMANNOVÁ, Jana. *Stylistika a--: souasná situace stylistiky*. Praha: Trizonia, 1997. 200 s. ISBN 80-85573-67-9.

HOMOLÁ, Jiří. *Intertextovost a utváření smyslu v textu*. Praha: Karolinum, 1996. 114 s. ISBN 80-7184-201-X.

HRDLIČKA, Milan, ed. *Translatologický slovník: výběr z českých a slovenských prací z teorie překladau*. Praha: Jednota tlumoníků a překladatelů, 1998. 99 s. ISBN 80-902208-9-4.

JONGOVÁ, Erica. *Démon zblízka: Biografie Henryho Millera*. Olomouc: Votobia, 1994. 277 s. ISBN 80-85885-18-2.

KNITTLOVÁ, Dagmar a kol. *Překlad a překládání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2010. 291 s. ISBN 978-80-244-2428-6.

KRAUS, Jiří a kol. *Nový akademický slovník cizích slov A-f*. Praha: Academia, 2006. 879 s. ISBN 80-200-1351-2.

LAUTRÉAMONT. *Zpěvy Maldororovy; Poesie; Dopisy*. 2., upr. a dopln. vyd. Praha: Academia, 2013. 310 s. ISBN 978-80-200-2204-2.

LEVÝ, Jiří. *Umění překladau*. 4., upr. vyd. Praha: Apostrof, 2012. 367 s. ISBN 978-80-87561-15-7.

MILLER, Henry. *Black Spring*. New York: Grove Press, 1963. 214 s. ISBN 0-8021-4225-7.

MILLER, Henry. *Černé jaro*. Olomouc: Votobia, 1995. 198 s. ISBN 80-85885-30-1.

MILLER, Henry. *Eseje*. Praha: Dauphin, 2011. 330 s. ISBN 978-80-7272-229-7.

MILLER, Henry. *The Time of the Assassins: A Study of Rimbaud*. New York: New Directions, 1962. xi, 163 s. ISBN 0-8112-0115-5.

N MEC, Jiří VÁLEK, Jan. *Henry Miller*. In MILLER, Henry. *Úsm v pod provazovým fleb íkem*. Olomouc: Votobia, 1996, s. 101-128. ISBN 80-7198-074-9.

NIETZSCHE, Friedrich. *Tak pravil Zarathustra*. Olomouc: Votobia, 1995. 367 s. ISBN 80-85885-79-4.

POPOVI , Anton, ed. *Originál-preklad: Interpreta ná terminológia*. Bratislava: Tatran, 1983. 366 s.

POPOVI , Anton. *Teória umeleckého prekladu: aspekty textu a literárnej metakomunikácie*. 2. vyd. Bratislava: Tatran, 1975. 293 s.

RIMBAUD, Jean Arthur. *Má bohéma: Výbor z díla J. A. Rimbauda*. 3., dopln. vyd. Praha: eskoslovenský spisovatel, 1977. 362 s.

RIMBAUD, Jean Arthur. *Poésies*. Paris: Booking International, 1993. 221 s. ISBN 2-87714-132-2.

RIMBAUD, Jean Arthur. *Sezóna v pekle; Iluminace; Dopisy vidoucího*. 2. vyd. Praha: Garamond, 2004. 127 s. ISBN 80-86379-61-2.

SHAPIRO, Karl. *The Greatest Living Author*. In MILLER, Henry. *Tropic of Cancer*. New York: Grove Press, 1961, s. v-xxxiii.

SCHAHADAT, Shamma. *Intertextovost: tení ó text ó intertext*. In PECHLIVANOS, Miltos a kol., eds. *Úvod do literární v dy*. Praha: Herrmann a synové, 1999, s. 357-367. ISBN: 80-238-5329-5.

SUWARA, Bogumi. šIntertextualita ó úloha pre prekladate a? In SABO-
LOVÁ, Dagmar, ed. *Chiméra prekladania: antológia slovenského myslenia
o preklade. I.* Bratislava: Veda, 1999, s. 101-107. ISBN 80-224-0562-0.

TYRSKÝ, Jind ich, ed. *život J. A. Rimbauda: Dopisy a dokumenty. 2. vyd.*
Praha: KRA, 1994. 226 s. ISBN 80-901527-4-0.

TOPINKA, Miloslav. *Vedle mne jste v-ichni jenom básníci: Zlomky a skici
k J. A. Rimbaudovi.* Praha: Trigon, 1995. 186 s. ISBN 80-85320-62-2.

URBANOVÁ, Ludmila. *Stylistika anglického jazyka.* Brno: Spole nost pro
odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2008. 103 s. ISBN 97-8808-702-
92-99.

VENUTI, Lawrence. šTranslation, Intertextuality, Interpretation. In *Ro-
mance Studies* 27 (3), 2009, s. 157-173, (cit. 23. dubna 2013). Dostupné z
<doi:10.1179/174581509X455169>.

VILIKOVSKÝ, Ján. *P eklad jako tvorba.* Praha: Ivo fielezný, 2002. 246 s.
ISBN 80-237-3670-1.

VRBOVÁ, Alena. *Stylistika pro p ekladatele.* Praha: Karolinum ó naklada-
telství Univerzity Karlovy, 1998. 200 s. ISBN 80-7184-585-X.

WICKES, George. *Henry Miller.* Minneapolis: University of Minnesota
Press, 1966. 46 s.

8 Anotace

Autor:	Jakub Marx
Katedra:	Katedra anglistiky a amerikanistiky, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Rok obhajoby:	2013
Název český:	P ekladatelská analýza knihy Henryho Millera <i>The Time of the Assassins: A Study of Rimbaud</i> s d razem na p evod intertextuality
Název anglický:	Translation Analysis of Henry Miller's <i>The Time of the Assassins: A Study of Rimbaud</i> with Emphasis on Transfer of Intertextuality
Vedoucí práce:	Mgr. Jitka Zehnalová, Ph.D.
Počet stran:	71 (105 s p ílohou na CD)
Počet znaků :	110 326 (199 780 s p ílohou na CD)
Počet titulů poufl. lit.:	41
Klí ová slova v J:	p ekladatelská analýza, výchozí text, cílový text, kontextové faktory, textové faktory, Henry Miller, autorský styl, intertextualita, recepce, pretext, Arthur Rimbaud, citace, parafráze, aluze, imitace

Klí ová slova v AJ: translation analysis, source text, target text, contextual factors, textual factors, Henry Miller, author's style of writing, intertextuality, reception, pretext, Arthur Rimbaud, quotation, paraphrase, allusion, imitation

Anotace v J: Tato bakalá ská práce je p ekladatelskou analýzou knihy Henryho Millera *The Time of the Assassins: A Study of Rimbaud*, p í emfl se detailn zam uje na intertextualitu díla. V-e je dolofeno p íklady z výchozího i cílového textu. Cílovým textem je vlastní p eklad, jeho fl ást se nachází na CD p íloze. Práce se podrobn zaobírá problémy, které s sebou p evod intertextuality nese; stanovuje, fle je d leflité ji zachovat, proto fle je klí ovým významotvorným faktorem a také tvo í nosnou ást Mille-rova autorského stylu.

Anotace v AJ: This bachelor thesis is a translation analysis of Henry Miller's *The Time of the Assassins: A Study of Rimbaud* and it studies intertextuality of the book in detail. The whole analysis is illustrated by examples from both the source and the target text. The target text is translation of the source text and one part of it is put on the attached CD. The thesis is minutely concerned with the problems related to transfer of intertextuality; it states that the intertext must be preserved because it is a crucial meaning-bearing factor and it represents an important part of Miller's style of writing.